
HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

maart 1992

jaargang XXIII

aflevering 1

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

**Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle,
Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele,
Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.**

Lidgeld 1992

450 fr. over te schrijven op rekening 000-0627981-03 of
290-7431-460-20 van „Het Land van Nevele” v.z.w.
Beentjesstraat 24, 9850 Nevele.

Steunend lid 1992

vanaf 1.000 fr.

Redactieraad

K. DE GROOTE - J. LUYSSAERT - A. STROBBE

Eindredactie

J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Gedrukt in de Beschutte Werkplaats „Nevelland” te Nevele.

Bij de kafffoto: Josué De Decker 55 jaar oud, 30 augustus 1934.
(Foto Jos. Goedknegt, Amsterdam - Familiearchief
Lucie De Bruyne.)

60

HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

maart 1992

jaargang XXIII

aflevering 1

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

S. DE GROOTE, Josué De Decker (1878-1953): activist en hoogleraar	3
M.M., Uit het oude fotoalbum: Laagste klas van 1931 bij Zuster Margriet-Marie (†) van de Zusters St.-Vincentius te Vosselare	57
A. JANSSENS, Bij het slopen van een fraaie 19e-eeuwse dorpsgevel te Nevele	59
A. MARTENS, Plaatsen van een nieuwe predikstoel in de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke, anno 1825	64
A. BOLLAERT, Vijftig jaar geleden: werkweigeraars Maurice en Kamiel Lievens vluchtten naar Frankrijk	71
A. MARTENS, Een openbare verkoping op het kasteelgoed te Hansbeke, anno 1638	77
K. DE GROOTE, „Het Land van Nevele” 1991, jaargang XXII, Inhoudsanalyse	86
Verslag	89
K. DE GROOTE, Catalogus van de bibliotheek van de heemkundige kring „Het Land van Nevele”	(57)

JOSUÉ DE DECKER (1878-1953): ACTIVIST EN HOOGLERAAR

INLEIDING.

Zeer weinigen onder ons zullen al eens iets gehoord hebben over Josué De Decker. Het zullen wellicht hooguit dat handjevol personen zijn die het verleden van de Vlaamse Beweging vrij grondig kennen.

Hier en daar zijn er nog een paar familieleden uit de streek van Deinze en Aalter die vaag hebben gehoord over één van hun voorvaderen die professor was en zich met politiek heeft beziggehouden, wat hem slecht is bekomen aangezien hij diende te vluchten naar het buitenland en in België bij verstek ter dood werd veroordeeld.

Toch speelde deze man tijdens de eerste wereldoorlog een actieve en belangrijke rol in de Vlaamse Beweging. Later - vooral in de jaren twintig - was hij als hartstochtelijk en onwrikbaar aanhanger van de grootnederlandse gedachte er een toonaangevende theoreticus van. De grootnederlandse gedachte bestaat als politieke visie nog nauwelijks op een georganiseerde en grootschalige manier, maar echo's ervan worden nog steeds gehoord, al is het maar via de discussie die de laatste jaren wordt gevoerd over de Nederlandse cultuurgemeenschap.

Om die reden is het van belang om de figuur van De Decker, van wie bij mijn weten nog nooit een belangrijke studie werd gemaakt, te belichten. Eigenlijk was het iemand die veel liever bij zijn boeken en wetenschappelijke studie was gebleven (1), dan toch in de politiek is terechtgekomen en daar met de nodige scha en schande het beste heeft van willen maken.

Zelf ben ik met De Decker in contact gekomen bij het doornemen van de oude almanakken van de studentenvereniging *'t Zal wel Gaan*, waarvan ikzelf lid was tussen 1980 en 1982.

Dat dit artikel verschijnt in een heemkundige publicatie van Nevele is zeker niet eigenaardig. Josué De Decker werd geboren in Zeveren, een deelgemeente van Deinze. Ook zijn vader en moeder waren afkomstig uit deze streek. Zeveren behoort tot het werkingsgebied van de Nevelse kring. Teneinde ons te documenteren werd een heel gamma van bronnen

onderzocht. Zij worden in extenso opgesomd op het einde van het artikel.

Een aantal onmisbare achtergrondwerken vonden we in de openbare bibliotheken van Antwerpen, Brussel, Deinze en Gent.

Het belangrijkste artikel is dat van Arthur De Bruyne verschenen in 1954 onder de titel *Prof. Josué De Decker (1878-1953)*, in *Het Spoor*, jg. 1, nr. 2. In de voormalige Antwerpse krant *Het Handelsblad* schreef De Bruyne eveneens een *In memoriam prof. dr. J. De Decker* op 27 april 1954. De Bruyne is hiermee één van de zeldzame personen die het noodzakelijk vonden om de figuur van de overleden De Decker nog even voor het voetlicht te plaatsen.

Een beperkt deel van de teksten komt uit een aantal overzichtswerken van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging in het algemeen en het activisme in het bijzonder. We vermelden hier de in 1973 bij Lannoo uitgegeven *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, en de essays van Willemsen, Basse en Picard.

Een ander naslagwerk is het door de *Ligue nationale pour l'unité Belge* uitgegeven *Les archives du conseil de Flandre*. Dit werk werd in 1928 in Brussel uitgegeven door een francofoon comité, dat de (voor hen misdadige) activiteiten van de *Raad van Vlaanderen* wenste bekend te maken aan een groot publiek. Men probeerde hiermee de amnestie te verhinderen. In 1929 verscheen een verkorte Vlaamse uitgave. We citeren hieruit met de vermelding *Les archives* plus de bladzijde.

Aanzienlijk eveneens is het materiaal (teksten en foto's) dat werd aangetroffen in enkele archieven. Het betreft in de eerste plaats het *Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven* en in mindere mate het *Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams Nationalisme*, beide gevestigd in de Minderbroederstraat in Antwerpen. Belangrijk was ook de oogst van het *Archief van de Rijksuniversiteit Gent* in de Sint-Pietersnieuwstraat.

Tenslotte beschikken we nog over de getuigenis van Lucie De Bruyne, geboren in 1919, en een nicht van Josué De Decker. Zij was de dochter van Johanna Rachel De Decker, de zus van Josué, en via haar enkele jaren geleden overleden echtgenoot verwant met de familie Scheerlinck, woonachtig op de Markt in Deinze. Wij hadden gesprekken met haar op 16 mei en 10 augustus 1991.

Dat De Decker nog niet totaal uit het gezichtsveld is verdwenen bij historici en politicologen bewijst diens vermelding in een aantal belangrijke werken over de politieke geschiedenis.

Maurits Van Haegendoren voegde op het einde van zijn boek *Het activisme* een nomenclatuur van een honderdtal activisten toe. De Decker komt erin voor, en wel op bladzijde 168.

Ook in de reeds vermelde *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* verscheen een relatief uitgebreide bijdrage op de bladzijden 380 en 381 van Hendrik Mommaerts.

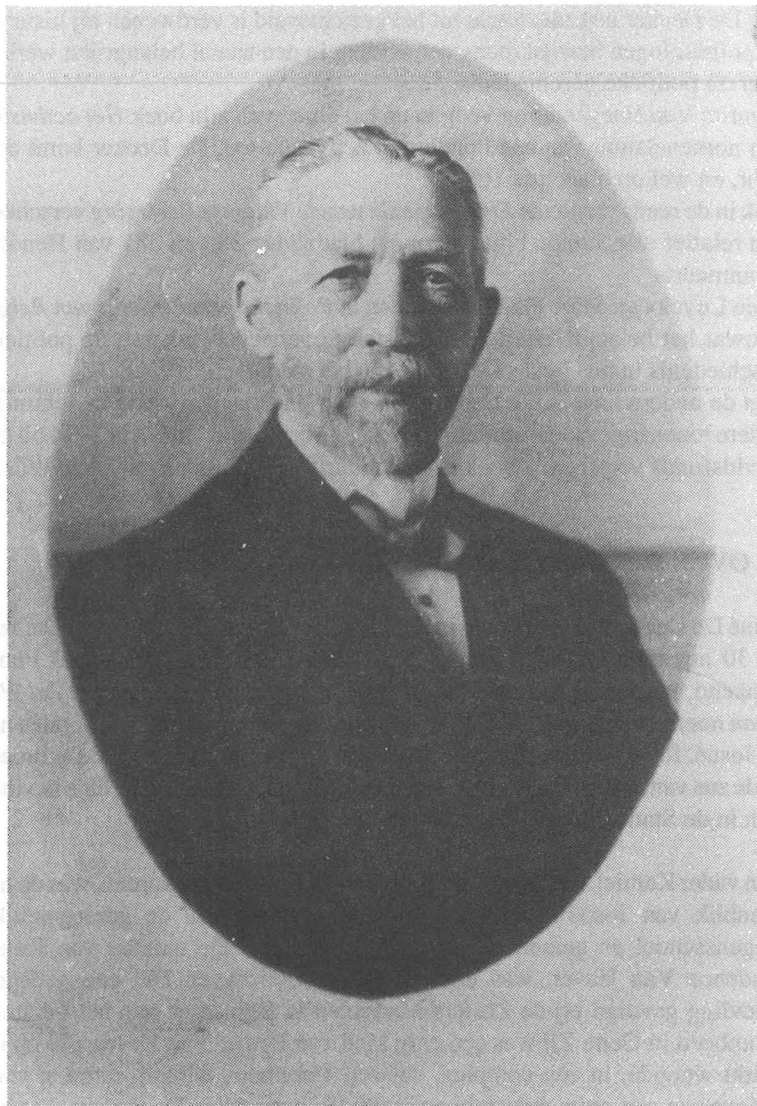
Theo Luyckx en Marc Platel vermelden in *Politieke geschiedenis van België* - zowat het belangrijkste Nederlandstalig overzichtswerk van de politieke geschiedenis in ons land - De Decker in het auteursregister (2).

Aan de andere kant is De Decker dan weer nagenoeg afwezig in sommige andere toonaangevende werken, bv. - nogal verrassend - in het in 1974 bij het Davidsfonds verschenen boek *Flamenpolitik en activisme* van Lode Wils.

I. OVER DE FAMILIE DE DECKER.

Josué De Decker werd geboren in Zeveren, nu een deelgemeente van Deinze, op 30 augustus 1878. Blijkbaar vond hijzelf die voornaam nogal Frans klinkend, want in al zijn publikaties voor de studentenvereniging 't *Zal Wel Gaan* noemt hij zichzelf Josuah. Elders vonden we nog Jozué. Wij houden het bij Josué. Reeds na een paar jaar verhuisde de familie naar Aalter. De broers en de zus van Josué zijn dan ook in Aalter geboren. Het ouderlijk huis bevindt zich in de Stationsstraat 151 in Aalter.

Zijn vader Kamiel, op de foto's een rijzige man met bakkebaarden, was op het ogenblik van Josué's geboorte hoofdonderwijzer van de gemeentelijke jongensschool en gemeenteontvanger in Zeveren. De moeder van Josué, Prudence Van Haver, was afkomstig van Deinze, en had een gedegen opleiding gevolgd bij de Zusters Maricolen in Deinze en aan het Instituut Crombeen in Gent. Zij was een enig kind van Petrus Van Haver, die op de Markt woonde, in een complex, dat een woonhuis, winkel, ruimten voor kleinvee en een grote moestuin omvatte. Volgens Alice De Bruyne was het complex te situeren in de omgeving van de Meulenstraat. Marie Prudence Van Haver werd 98 jaar en overleed in 1953.

**Vader Kamiel De Decker, voormalig onderwijzer en
gemeenteontvanger van Zeveren.
(Familiearchief Lucie De Bruyne.)**

Kamiel werd geboren op 5 januari 1851. Zijn vader Frederick De Decker was koster in Zeveren. Kamiel studeerde aan de bisschoppelijke normaalschool in Sint-Niklaas. Na een korte periode als onderwijzer te hebben gefungeerd in het Zuid-oostvlaamse Ruien werd hij schoolhoofd in de gemeentelijke jongensschool van Zeveren, zijn geboortedorp. Het voormalige schoolhuis bevindt zich in de Vinkstraat, schuin tegenover het begin van de Izegemstraat. Het gebouw werd een aantal jaren geleden verkocht door de stad Deinze en kwam in handen van particulieren.

Zowel in 1898 en in 1923, op de 19de augustus, werd voor Kamiel De Decker in Zeveren een jubelfeest georganiseerd ter gelegenheid van zijn respectievelijk 25 en 50 jaar functioneren als gemeenteontvanger. Zijn kleindochter Alice vertelde dat hij iedere week te voet van Aalter naar Zeveren stapte, ruim 10 kilometer. Later legde hij die afstand af met de fiets. Hij was hiermee voor de eerste wereldoorlog één van de eerste gebruikers van een fiets in de streek.

Onderwijzers verdienden op dat ogenblik niet veel meer dan een hongerloon, dat niet in verhouding stond met hun belangrijke taak en status op een plattelandsgemeente. Het combineren van twee jobs was dan ook geen uitzondering.

Een paar jaar later werd hij hoofdonderwijzer van de gemeenteschool in Aalter.

De schoolstrijd die in die jaren woedde dreef de nochtans katholieke Kamiel in de richting van de (vrijzinnige) liberale partij. Volgens zijn kleindochter Alice De Bruyne kende hij vrij goed de liberale elite van zijn tijd, o.m. de gezusters Loveling en de Buysse in Nevele, de families Gevaert, Lagrange, Filliers, e.a. in Deinze, ja zelfs Julius Hoste jr., de Gentse uitgever van *Het Laatste Nieuws*.

In de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig van vorige eeuw was het landsbestuur in handen gekomen van de liberale partij die een wet had gestemd waarbij in elk dorp een rijksschool of gemeenteschool diende te bestaan, naast een katholieke. Het verzet van katholieke zijde hiertegen was furieus.

Reeds in Zeveren kreeg Kamiel tijdens de woelige periode van de schoolstrijd te maken met het verbod van de pastoor om nog godsdienst te geven. Het toenmalige gemeentebestuur van Zeveren ging er echter niet mee akkoord dat

diens wedde zou verminderd worden.

In Aalter kreeg Kamiel als hoofdonderwijzer in de gemeentelijke school zware tegenkanting van het gemeentebestuur én van de kerkelijke overheid. Zo werd de school een aantal dagen gesloten door het gemeentebestuur. Zijn vrouw werd de hostie geweigerd door de pastoor. Ondanks deze flagrante vormen van intimidatie liet Kamiel De Decker zich niet in de hoek drummen. Deze activiteiten werden vanuit katholieke zijde vrij vlug stopgezet toen er naar verluidt nogal wat verontwaardiging oprees bij de bevolking.

De drie zonen van Kamiel De Decker waren schitterende studenten. Dit moet in het landelijke Aalter van die tijd nogal wat opzien hebben gebaard. Ze studeerden allemaal aan het atheneum aan de Ottogracht in Gent, en later aan de Gentse Rijksuniversiteit.

Vooraleer we het uiteraard uitgebreid over Josué hebben volgt hier nog enige informatie over broers en zus (3). Albert-Lucien (°5.10.1882-+30.10.1908) werd mijnningenieur. Hij overleed op 26-jarige leeftijd aan de gevolgen van de slaapziekte, die hij had opgedaan in Kongo. In de Belgische kolonie was hij postoverste van Hutu in Bangola. Hij stierf in de koloniale villa te Watermaal bij Brussel.

De eveneens vroeg overleden Raymond (°11.1.1890-+21.1.1934) bracht het tot doctor in de Germaanse filologie. Hij was net als Josué betrokken bij het activisme en diende na de wereldoorlog zijn functie als leraar stop te zetten. Uiteindelijk werd hij kassier-volmachtdrager van de *S.M.Amerika-Natie* in Antwerpen. Zijn dochter Hilde (°31.7.1914) is nog in leven.

Tenslotte was er Rachel (°8.10.1884-+3.9.1972), die studeerde aan een pensionaat en huwde met Achiel De Bruyne, een brouwer uit Aalter. Zij hadden één dochter Alice (°3.4.1919).

Kamiel De Decker zou niet uitdrukkelijk met de kerk breken. Zijn zonen groeiden wel op tot vrijzinnigen. Arthur De Bruyne laat echter niet na te vermelden dat Raymond, de broer van Josué, zich vlak voor zijn dood nog met de kerk verzoende.

Josué studeerde na de lagere school in Aalter, grieks-latijnse humaniora aan het atheneum aan de Ottogracht in Gent. Hij was er voorzitter van de grootnederlandse studentenvereniging *De Heremans-zonen* (4).

In de 19e eeuw ontstonden er aan de Gentse athenea verschillende vlaamsgezinde leerlingenbonden. Zij vormden kweekscholen voor o.m. de hoogstudentenvereniging *'t Zal Wel Gaan* die zich opwierp als een erg strijdlustige vrijzinnige, Vlaamse en liberale groep.

Na zijn middelbare studies liet Josué zich op 19-jarige leeftijd voor het eerst inschrijven aan de Gentse Rijksuniversiteit op 10 augustus 1898, in de faculteit letteren en wijsbegeerte, eerste kandidatuur klassieke filosofie (5). Mentor van Josué zou prof. Paul Thomas worden. Hij haalde uitstekende resultaten, o.m. grote onderscheiding in het eerste doctoraat (nu eerste licentie) (6).

II. BEDRIJVIG IN DE GENTSE STUDENTENVERENIGING *'T ZAL WEL GAAN* (1899-1902).

Josué raakte vrij snel betrokken in het Gentse studentenleven. Zo vinden we hem in 1898 (7) terug als lid en in 1900 (8) als boekbewaarder van de *Algemene liberale studentenvereniging*. Op dat ogenblik was ook Herman Teirlinck lid van dat bestuur en wel als feestcommissaris.

Belangrijker zou echter zijn rol worden als lid van de hoogstudentenvereniging *'t Zal wel Gaan*, opgericht in 1852 en nu nog steeds bedrijvig aan de R.U.G. In het verleden werd ieder jaar een almanak uitgegeven waarover op een bepaald ogenblik zelfs een pauselijke banvloek werd uitgesproken.

Reeds in de almanak van 1900 wordt hij vermeld als secretaris van de commissie tot redactie van de almanak. Dezelfde functie vervult hij in 1901. In de reeds voornoemde almanak van 1900 lezen we dat hij een voordracht gaf over Aristophanes.

Het topjaar wordt echter 1902. Hij wordt niet alleen voorzitter van de vereniging maar ook voorzitter van de werkgroep die de halfeeuwfeesten dient voor te bereiden. Op 22 maart 1902 is er een plechtige zitting en in het verslag lezen we: *Het is half vijf als de heer J.De Decker rechtstaat en, van ontroering zo wit als het linnen van zijn boordje, voor meer dan honderd aanwezigen, in deze voege begint: Ik verklaar de plechtige zitting ter gelegenheid van het halfeeuwfeest van 't Zal Wel Gaan geopend. Sedert lang*

De vier kinderen van Kamiel De Decker en Prudence Van Haver:
Josué, Raymond, Rachel en Albert.
(Foto Alouise Debare, Gent - Familiearchief Lucie De Bruyne.)

is het in 't Zal Wel Gaan de gewoonte, bij plechtige gelegenheden als evangelie een dichtstuk voor te lezen van den stichter van het genootschap, dichter Julius Vuylsteke. Die traditie zullen wij ook vandaag volgen. (Toejuichingen) (9).

't *Zal Wel Gaan* speelde echter ook een zekere politieke rol. Het was een verzamelpunt van vrijzinnige en vlaamsgezinde atheneumstudenten die zich reeds op het einde van vorige eeuw gingen inzetten voor de vernederlandsing van de rijksuniversiteit Gent, zowat het centrale punt binnen de Vlaamse Beweging voor en na de eeuwwisseling.

Een belangrijke figuur in die periode is de zeer populaire hoogleraar Jules Mc Leod die een volledige vervlaamsing van de Gentse universiteit voorstond, anders zouden volgens hem de Franstaligen een blijvend overwicht behouden. Men noemde hem later de vader van de Vlaamse Hogeschool. In 1896 begon deze strijd met het aanstellen door het 23e Nederlands Congres van een eerste commissie die de problematiek diende te onderzoeken. Samen met een aantal medestudenten kwam Josué in de ban van Mc Leod en zijn ideeën.

Sommige politici zagen meer heil in een nederlandstalige en franstalige afdeling. Paul Fredericq, een Gentse liberale hoogleraar, zou deze oplossing sterk ondersteunen.

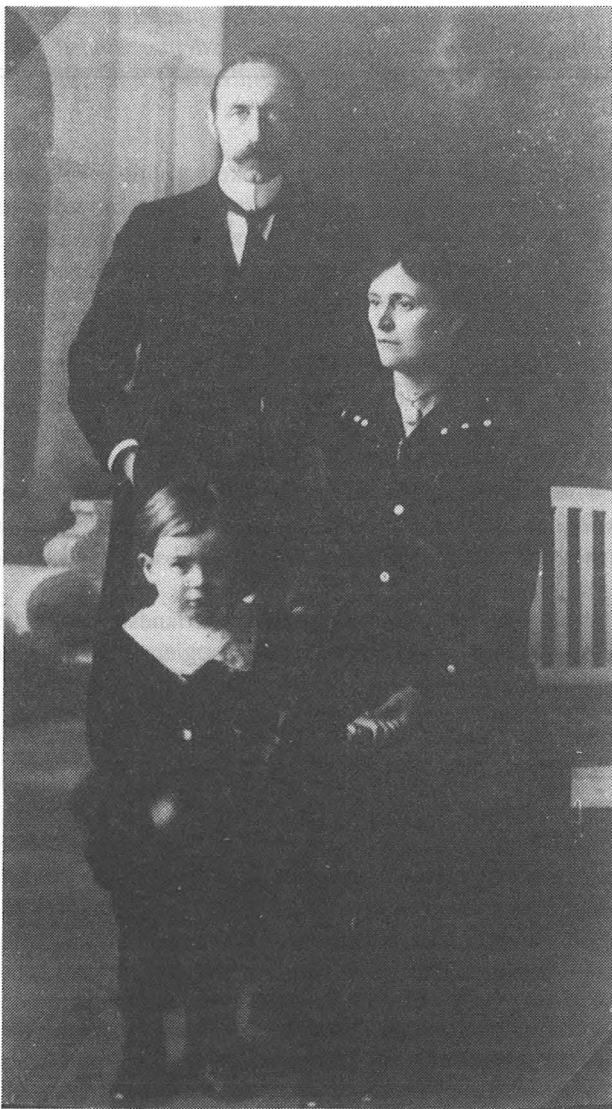
't *Zal Wel Gaan* steunde echter volop het stelsel Mc Leod.

In 1902, op 2 februari, greep in Gent het derde Vlaams Studentencongres plaats onder leiding van respectievelijk De Decker voor 't *Zal Wel Gaan* en Jules Van Roy (10) van de *Rodenbachsvrienden*. Men bespreekt er de reacties op de brief die aan de volksvertegenwoordigers was opgestuurd om hen te polsen over de vernederlandsing van de Gentse universiteit.

Op het congres wordt ook een brief van Edward Anseele voorgelezen waarin hij belooft de Vlaamse eisen te steunen, op voorwaarde dat de studenten zich tegelijk zouden inspannen voor de invoering van verplicht onderwijs en de vermindering van het aantal werkuren.

Men besloot het stelsel Mc Leod te steunen. Wanneer het tot een splitsing in een franstalige en nederlandstalige afdeling zou komen, dan zouden de congresgangers de Vlaamse leergangen boycotten (11).

Het is overigens opvallend hoe een aanzienlijk aantal leden van 't *Zal Wel Gaan* een belangrijke en zelfs overheersende rol zullen spelen in het

Josué De Decker met echtgenote Rachel en zoon Henk.
(Foto Jozef Buyens, Gent - Familiearchief Lucie De Bruyne.)

activisme, o.m. Adriaan Martens, Pieter Tack, Willy De Vreese, Leo Picard, Josué De Decker (12).

Een laatste krachtinspanning die De Decker realiseerde voor *'t Zal Wel Gaan* was het voorzitterschap van de keurcommissie die een selectie diende te maken van teksten, al dan niet literair, die reeds in de jaarboeken waren verschenen. Het geheel werd uitgegeven als jaarboek 1903. Opvallend is wel dat Josué zelf ook zorgt voor een jolige tekst (zie bijlage).

De Decker werd na zijn studies lid van de oudledenbond van *'t Zal Wel Gaan*. Hij bleef er nog enigszins bedrijvig hoewel hij naar Sint-Gillis was verhuisd. In 1906 gaf hij een voordracht over Juvenalis en nam deel aan een tonzitting, wat eufemistisch omschreven wordt als een lollige bijeenkomst (13).

We vinden hem terug op de ledenlijst tot 1914. Tijdens de oorlog verscheen geen almanak. In de eerste almanak na de wapenstilstand zien we zijn naam niet meer. Hij is dan overigens naar het buitenland gevlucht.

De vele acties, met als centraal punt de vernederlandsing van de Gentse universiteit, deden bij de Vlaamse leiders het inzicht ontstaan van hetgeen Basse omschrijft : (...) *Dat eindelijk een nog klein, maar snel aangroeiend leger van strijdvaardige Flaminganten zich aan het vormen was. Het bestond vooral uit post-, telegraaf- en spoorwegklerken, onderwijzers, talrijke kleine ambtenaren en vele jonge geestelijken: dus meestal personen van een zekere ontwikkeling. Maar de grote massa bleef nog afzijdig* (14).

Belangrijk als gebeurtenis is de instelling in 1907 van de tweede hogeschoolcommissie door het 28e Nederlandse Congres.

Zij omvatte een vijftigtal vlaamsgezinde intellectuelen. De groep steunde Lodewijk De Raet met diens idee voor een tweetalige universiteit. Tot aan de oorlog zou deze groep de voorstellen voor een nederlandstalige hogeschool blijven propageren.

III. WETENSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN (1902-1914).

In 1902 behaalde De Decker zijn doctoraat in de klassieke filologie, te vergelijken met het hedendaagse licentiaatsdiploma. Zijn promotor was de latinist Paul Thomas. Hij werd opgemerkt als laureaat van een interuniversitaire prijskamp, wat hem de mogelijkheid bood om verder te

studeren in Berlijn en Parijs.

Nadien werd hij leraar aan het gemeentelijk atheneum van Sint-Gillis, waar ook zijn broer Raymond les gaf.

Hij woonde in de Turkijestraat 78 in Sint-Gillis en later in de Berthelotstraat 3 in Brussel-Zuid.

Vanaf 1909 fungeerde hij eveneens als *attaché scientifique* aan het Institut Solvay te Brussel. Het betreft hier een functie als wetenschappelijk medewerker voor de studie van de oude geschiedenis.

Hij zag zijn wetenschappelijke activiteiten tenslotte bekroond met de titel *docteur spécial en philologie classique*, enigszins vergelijkbaar met het huidige aggregaat, die hij in 1912 verwierf in Gent met zijn werk *Juvenalis Declamans. Étude sur la réthorique déclamatoire dans les Satires de Juvénal*. Voornoemde studie werd in 1912 uitgegeven door de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte.

Ook het werk *Contribution à l'étude des vies de Paul de Thèbes* werd voordien, in 1905, door dezelfde faculteit uitgegeven. Andere artikels verschenen in Nederlandse, Franse en Duitse tijdschriften.

Kortom, de academicus De Decker leidde een ijverig maar toch rustig leventje en had zich sedert zijn studententijd niet meer bezig gehouden met de Vlaamse Beweging of met politiek in het algemeen.

Reeds in 1913 kwam zijn naam voor op een lijst met twintig andere academici die eventueel zouden worden benoemd aan de Gentse universiteit. De Decker zou in 1916 daarvan de enige zijn die de benoeming aanvaardde.

In 1904 was hij ondertussen in het huwelijk getreden met Rachel Lefèvre (°1875--1948). Zij kregen één zoon Hendrik (Henk) op 1 september 1915, die huwde met de Nederlandse Elles Willemina. Zij kregen op hun beurt een zoon in 1941, nl. Radboud. Zowel de zoon als de kleinzoon van Josué werden burgerlijk ingenieur. Henk heeft zich vanaf 1956 in de Verenigde Staten (New Jersey) gevestigd en had een kaderfunctie bij Uni-Royal. Hij heeft op zijn beurt een kleindochter: Kemberley. Lucie De Bruyne heeft over haar neef Hendrik al jarenlang niets meer gehoord.

IV. ACTIVISME.

1. Algemeen.

De eerste wereldoorlog bracht echter een onomkeerbare wending in het leven van Josué De Decker. Hij raakte immers samen met een aantal vrienden van 't *Zal Wel Gaan* betrokken bij het activisme, wat later het oorlogskind van de Vlaamse Beweging werd genoemd.

Activisme (15) kan in positieve zin omschreven worden als de actie van sommige vlaamsgezinden die gedurende de eerste bezetting van België door de Duitse troepen zijn overgegaan tot samenwerking met de bezettende, burgerlijke en militaire overheden in de hoop bepaalde onrechtvaardigheden tegenover de Vlaamse bevolking te wijzigen. Dit probeerde men door sommige nationale instellingen met Duitse hulp te wijzigen en een structuurhervorming van België voor te bereiden in de richting van een (meer) zelfstandig Vlaanderen (16). Ook een aantal kunstenaars behoorden tot het activisme, bv. Wies Moens, Paul van Ostaijen en Felix Timmermans. Tegenstanders verweten hen plat opportunisme, verraad en geldzucht.

Volgens De Decker zelf was het activisme *een administratief samenwerken met de Duitse bezettende macht voor het verkrijgen van een Nederlandse universiteit te Gent, en van de bestuurlijke scheiding tussen Vlamingen en Walen* (17).

Gouverneur-generaal Von Bissing heeft onmiddellijk aandacht besteed aan het Vlaams activisme via zijn Flamenpolitik (18), niet zozeer uit begrip voor de Vlaamse eisen, maar vooral omdat deze beweging de Duitse belangen dienen kon. Duitsland kon op die manier zich opwerpen als beschermer van onderdrukte volkeren.

De echte inspirator van de Flamenpolitik was de Duitse kanselier Bethmann-Hollweg (19). De uitvoering werd toevertrouwd aan de *politische Abteilung* van het General-Gouvernement.

De Duitse houding wisselde nogal eens naargelang van de wisselende krijgskansen tot grote ergernis van de activisten. Op een bepaald ogenblik werd België opnieuw erkend. Ook was er een tendens onder de Duitsers om Vlaanderen te annexeren.

De activisten zouden ook om andere redenen van in het begin in een moeilijke, zelfs hachelijke positie, komen te staan.

De meerderheid van de bevolking stond vijandig tegen de Duitse bezetter die zich bij de verovering van België schuldig had gemaakt aan een aantal verwoestingen en moordpartijen. Deze vijandigheid zou jaar na jaar toenemen.

Heel wat Vlaamse jongeren vochten aan het IJzerfront. Er was een opstoot van Belgisch nationalisme en koningsgezindheid.

Vooraf op het einde van de oorlog waren er hevige uitbarstingen van verzet van de bevolking waarbij de Duitsers de activisten in bescherming dienden te nemen.

Uiteraard hadden ook de meeste vluchtelingen in de omliggende landen weinig goede woorden over voor deze activisten.

De koning en de regering die een onderkomen hadden gevonden in Le Havre waren diametraal tegen hun initiatieven. Zij waren formeel: na de oorlog wordt België in zijn oorspronkelijke toestand hersteld. De meeste Belgische ambtenaren zouden de initiatieven van de activisten boycotten.

Vanuit franstalige zijde werd een intense (haat)campagne tegen hen gevoerd, wat dan weer het fanatisme bij de activisten zelf aanwakkerde.

Verder behoorden de activisten vaak tot de (kleine) burgerij. In een aantal gevallen betrof het beoefenaars van vrije beroepen (advocaten, artsen) of hoogleraren. Het contact met de volksmassa zal niet overweldigend zijn geweest.

Belangrijk is tenslotte dat er weinig eensgezindheid bestond bij de al niet talrijke groep activisten. Er was een fel agerende, sterk anti-Belgische minderheid die de overhand had in de Vlaamse Raad en een Vlaamse staat wou onder de bescherming van de Duitsers. Een aantal activisten wilden zo ver niet gaan en dachten aan het herstel van het Belgische koninkrijk in federale zin.

2. Jong-Vlaanderen.

Belangrijk in de beginperiode, was de anti-Belgische en Duitsgezinde groep *Jong-Vlaanderen* (20) in Gent waartoe ook De Decker zich rekende. Dit wordt alvast door verschillende auteurs bevestigd. Willemsen noemt hem

zelfs een vooraanstaand lid van de groep (21). Wie ook lid was van deze groep was Jan Baptist Wannyn, de vader van de Nevelse arts en gewezen volksvertegenwoordiger Jan-Pieter Wannyn.

Zij traden vrij vlug - reeds twee dagen na de inname van Gent op 12 oktober 1914 - in contact met de Duitse overheid, en zouden dat doorlopend blijven doen. Centrale figuur (22) binnen de kern was de, anti-Belgische, Nederlandse predikant Domela Nieuwenhuis (23), predikant van de Nederlandse Hervormde kerk in de beide Vlaanderen. Volgens Willemsen was het een nogal verwarde geest die in deze beginperiode wel heel wat invloed had. Ook de in 1915 te Kortrijk ontstane flamingantische groep *Volksopbeuring* was een Nederlands initiatief (24).

De groep stichtte in april 1915 het dagblad *De Vlaamsche Post* waarvan de relatief gematigde Leo Picard een tijdlang fungeerde als hoofdredacteur. De krant had een kleine oplage van nog geen tienduizend exemplaren en hield het, vooral door een conflict tussen Picard en Domela, slechts een jaar uit.

Ook in Brussel, Antwerpen (met August Borms) en in Nederland ontstonden vrij vlug belangrijke activistische groepen. In Antwerpen werd op 2 april 1916 een *Vlaamsch Verbond* gesticht (25).

Jong-Vlaanderen had in 1915 ook nog kernen in Oostende (met Eugène Van Oye) en Lier (met Felix Timmermans). Er werden dus duidelijk pogingen ondernomen om een inplanting in grote en kleine steden te verkrijgen, iets waar men echter slechts in beperkte mate in slaagde.

Hoe Duitsgezind de groep was blijkt uit de brieven die *Jong-Vlaanderen* op 7 december 1916 en 14 januari 1917 richtte aan Hindenburg om hem op een kruiperige manier te feliciteren met zijn overwinningen in het Oosten (26).

De activistische samenwerking met de Duitsers, die in een eerste periode vooral in het geheim verliep, zou met de vernederlandsing van de Gentse universiteit een openbaar karakter krijgen.

3. De vernederlandsing van de Gentse rijksuniversiteit. (27)

Eén van de eerste politieke beslissingen die de activisten konden afdwingen, was de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Het betrof - zie hoger - een oude vooroorlogse eis van de Vlaamse Beweging.

Josué De Decker, 14 april 1914.
(Foto Jozef Buyens, Gent - Familiearchief Lucie De Bruyne.)

De Decker behoorde tot de drie andere Vlaamse intellectuelen die reeds eind december 1914 met een aantal Duitse professoren begonnen met het voorbereidend werk voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Hij organiseerde o.a. met dr. Dirr, een vertegenwoordiger van de bezetter, de faculteit der Letteren.

Prof. von Dyck, voorzitter van een Duitse studiec commissie voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit zou later De Decker vermelden als één der bedrijvigste ijveraars voor de hervorming, naast een aantal andere liberalen, zoals Pieter Tack en katholieken, zoals dr. August Borms.

Op 2 december 1915 besloot de Duitse overheid officieel de Gentse hogeschool te openen met het Nederlands als voertaal.

Samen met Grosemans, een liberaal journalist, zou De Decker onder de schuilnaam Demos een brochure *De strijd om de Vlaamse Hogeschool* schrijven. We spreken van februari 1916.

De Decker ondertekende met een honderdtal Vlaamse intellectuelen het *Manifest van den Vlaamsen Hogeschoolbond*, dat in september 1916 in de dagbladen verscheen, en een goedkeuring was van de Duitse maatregel tot vernederlandsing van de universiteit.

De universiteit werd plechtig geopend in oktober 1916. De meeste hoogleraren - op zeven na - hadden echter voordien ontslag genomen. Er diende dus nagenoeg een volledig nieuw professorenkorps benoemd te worden, waaronder een aantal Nederlanders en enkele Duitsers.

De Decker was één van hen. Hij werd benoemd tot professor in de Latijnse taal- en letterkunde en in de oude geschiedenis. Hij volgde hiermee zijn oude professor Thomas op. In 1917 en 1918 fungeerde hij als decaan van de filosofische faculteit (28).

Zijn studenten roemden hem - later ook in Amsterdam - als een voortreffelijk professor, weliswaar wat dor en op afstand soms, maar dienstvaardig en tegemoetkomend voor hen die ernstig werkten (29). Volgens prof. d.W. in *Volk en Staat: had De Decker alles over voor zijn studenten. Hij wist ze warm te maken door zijn steeds gloedvolle voordracht* (30).

Een ander hoogleraar in de faculteit geneeskunde was streekgenoot Adriaan Martens (31).

Toch was een deel van de Vlaamse Beweging - de zgn. passieve Vlamingen

- sterk gekant tegen deze Von Bissinguniversiteit. Mensen als August Vermeylen, Frans Van Cauwelaert en Louis Franck vonden dat de Vlaamse Beweging hiermee werd gediskrediteerd. Ook had de deportatie van de eminente professoren Henri Pirenne en Paul Fredericq veel ongenoegen gecreëerd.

Al met al kende de vernederlandste universiteit maar een beperkt succes. Bij de opening in oktober 1916 waren slechts veertig studenten ingeschreven, een aantal dat geleidelijk opliep tot 417 in het tweede jaar. De verklaring van de Belgische regering dat de diploma's niet zouden worden erkend heeft zeker een aantal kandidaten afgeschrikt.

Toch hebben aan de Gentse universiteit tijdens de oorlog naar verhouding opmerkelijk veel mensen gestudeerd die later in het Vlaamse politieke, culturele of maatschappelijke leven een rol van betekenis zouden spelen, o.a. Wies Moens en Lode Craeybeckx.

De Duitsers zetten vrij vlug nog een tweede stap, nl. de splitsing van het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen in een Vlaamse en Waalse afdeling.

Het was een eerste stap in de bestuurlijke scheiding die pas op 21 maart 1917 was afgekondigd. Net voordien was de Raad van Vlaanderen opgericht.

4. De Raad van Vlaanderen.

De Decker was eveneens betrokken bij de voorbereiding van de *Vlaamsche Nationale Landdag*, een congres gehouden op 4 februari 1917 in Brussel (32). Hij zetelde op het podium naast de voorzitter Pieter Tack.

Het initiatief werd genomen door de Jong-Vlaamse beweging, hoewel ondertussen ook andere strekkingen bestonden bij de activisten.

De vergadering had naar verluidt plaats zonder Duitse tussenkomst, hoewel de Duitse kanselier Bethmann-Hollweg voordien aan Von Bissing had gevraagd een 'Vlaams' lichaam in het leven te roepen dat als (Vlaamse) spreekbuis voor internationaal gebruik kon dienen (33).

Er kwam een manifest waarin o.a. deze belangrijke zin stond: *Daar ambtelijke, invloedrijke kringen in Le Havre voortdurend dreigen na de*

oorlog het Vlaamse volk te zullen vernietigen, moeten wij vaste zekerheid en sterke waarborgen eisen tegen deze misdadige toele, tegen onze Vlaamse nationaliteit beraamd (34).

Er werd vanuit de landdag een oproep gelanceerd aan het Duitse volk en aan de neutrale en oorlogvoerende landen om politieke en administratieve autonomie voor Vlaanderen te eisen.

De 125 congresgangers kiezen éénparig een Raad van Vlaanderen bestaande uit 46 leden. Einde 1917 was het aantal leden al tot 81 aangegroeid. De filosofie was om een vertegenwoordigend lichaam te zijn dat de kern zou vormen van het parlement en de regering in de toekomstige staat Vlaanderen. Die rol heeft men nooit kunnen spelen omdat de Duitsers zich ertegen verzetten.

Het werd een soort adviesparlement dat geen feitelijke macht bezat en permanent in Brussel zetelde.

Uit die 46 eerste leden werd dan op 15 april 1917 een bestuur gekozen, een uitvoerende commissie, waarin De Decker zetelde.

Deze uitvoerende commissie vertegenwoordigde de Raad bij de Oberkommission (in 1918 Hauptkommission), welke de Duitsers groepeerde die belast waren met de Flamenpolitiek.

In de beginperiode speelt De Decker een minder opvallende rol. Hij is gewoon lid van het bestuur.

De Raad van Vlaanderen organiseert zich wel als een echt parlement met commissies. De Decker behoort tot de Commissie van Buitenlandse Zaken en Kolonies en tot de Commissie van Onderwijs en Kunst. De werkzaamheden kwamen slechts langzaam op gang en werden voortdurend tegengehouden door een onvoldoende voorbereiding en bekendmaking van de agenda, waardoor het vertrouwen van de leden ondermijnd werd.

Er waren naast een aantal onafhankelijke leden diverse belangrijke stromingen in deze Raad.

Er was een unionistische of minimalistische stroming die een federaal België wilde met twee vrije staten, Vlaanderen en Wallonië.

Daartegenover stonden de reeds vermelde Jongvlamingen of maximalisten, die ijverden voor een zelfstandig Vlaanderen, hetzij aanleunend bij Duitsland hetzij bij Nederland. Zij vormden de grootste groep binnen de Raad van

Vlaanderen. Ook de Daensist Hector Planquaert behoorde tot deze groep. Opvallend is wel dat deze groep pleitte voor een 'verbonden staat' met Duitsland. Van de grootnederlandse gedachte die De Decker later zo vurig zal bepleiten is hier nauwelijks sprake.

Von Bissing erkende de Raad en er reisde op 3 maart 1917 een delegatie van zeven personen (De Decker behoorde er niet toe) naar Berlijn, die ontvangen werd door de rijkskanselier van Bethmann-Hollweg. De delegatie wilde van de Duitsers de belofte losweken dat de bezetter bij vredesonderhandelingen en na een bereikte vrede alles in het werk zal stellen om de onafhankelijkheid van het Vlaamse volk en haar belangen veilig te stellen.

5. De administratieve scheiding.

Als gevolg van dit gesprek met de kanselier werd België op 21 maart 1917 door gouverneur-generaal Von Bissing administratief gesplitst. De ene regio behelsde de provincie Antwerpen, Limburg, West- en Oost-Vlaanderen naast de arrondissementen Leuven en Brussel. Het andere gewest besloeg de provincies Luik, Henegouwen, Namen, Luxemburg en het arrondissement Nijvel. De zetel van de Vlaamse administratie was in Brussel. Het Waalse Gewest werd vanuit Namen bestuurd (35). Aan het hoofd van de Vlaamse Ministeries kwamen activistische secretarissen-generaal.

Met deze splitsing kwam Von Bissing tegemoet aan een eis van de Raad van Vlaanderen. De achterliggende bedoeling van de Duitsers was de aftakeling van België, om de gebieden gemakkelijker te kunnen annexeren of toch controleren.

De woede van het Belgische establishment van na de oorlog ten aanzien van de activisten vond vooral zijn oorzaak in deze opsplitsing. Reeds op 8 april kwam er een felle reactie van de Belgische regering in Le Havre (36).

In de praktijk zou het nooit tot een volledige administratieve scheiding komen, omdat de Belgische ambtenaren enorm tegenwerkten.

Later op het jaar, op 11 november 1917 stemde de Raad van Vlaanderen een spectaculaire motie waarbij de regering in Le Havre als vervallen werd verklaard.

De Decker behoorde tot de ondertekenaars die op 22 december 1917 de

politieke zelfstandigheid van Vlaanderen uitriepen. Het betrof hier een puur symbolisch gebaar. Als gevolg van deze gedurfde stap namen een aantal gematigde figuren ontslag uit de Raad. De Duitsers waren hierover zeer ontstemd (37).

De Duitsers eisten dat er een nieuwe samenstelling zou komen na verkiezingen. Zij wensten aan de Raad een legaal karakter te geven. Deze volksraadpleging kwam er op 20 januari 1918. Voor die gelegenheid komen drieduizend mensen samen in de Brusselse Alhambra-schouwburg. Ook in enkele andere steden kwamen een paar duizend mensen samen. In totaal zouden ongeveer 50.000 personen aan verkiezingen en manifestaties deelnemen (38). In een aantal steden, o.m. in Antwerpen en Mechelen komt het tot tegenmanifestaties.

De activisten kregen trouwens naar het einde van de oorlog toe meer en meer tegenkanting van de bevolking en de ambtenaren te verduren. Scheldwoorden waren niet van de lucht: arrivisten of zaktivisten.

Door de wel zeer bescheiden bijval die de activisten te beurt viel verloren de Duitsers in aanzienlijke mate hun vertrouwen in de beweging.

Op 8 februari werden Tack en Borms gearresteerd op last van het Hof van Beroep van Brussel. Zij worden door Duitse tussenkomst op vrije voeten gesteld. Vooral De Decker reageerde furieus en wenste alle magistraten van het Hof van Beroep te arresteren (39). Uiteindelijk werden drie magistraten naar Duitsland gedeporteerd, wat tot een staking van de magistratuur leidde.

Een tweede Raad van Vlaanderen, nog radikaler dan de eerste, werd vanaf 9 maart 1918 geleid door de hoogleraar Willem De Vreese. Op 28 maart beslisten ze met 44 stemmen tegen 24 dat de naam België diende te verdwijnen (40).

In die periode schreef De Decker in de pers zijn politiek standpunt neer (in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 14 februari 1917). Daarin blijkt warempel dat de huidige staatsstructuur in België enigszins tegemoetkomt aan hetgeen De Decker toen voor ogen stond. Hij wenste immers geen totale onafhankelijkheid, maar politiek zelfbestuur, zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië. *Dat betekent voor Vlaanderen: Vlaamse wetgevende kamers, Vlaamse ministers, Vlaams bestuur, alles Vlaams en uitsluitend Vlaams in Vlaanderen; alles uitsluitend Frans in Wallonië.* De Decker wou hiermee een

klare en eenvoudige formule naar voren brengen. Op het einde van zijn artikel roept hij het uit: *Leve de federatieve staatsvorm voor Vlaanderen en Wallonië*. Deze politieke uitspraken verschillen scherp met zijn visie in de jaren twintig, wanneer hij als hoofdredacteur van *Vlaanderen* elke federalist op papier de grond in boort.

In hetzelfde artikel heeft hij het reeds over de periode van na de oorlog. Vlaanderen heeft volgens hem belang bij een federatieve staatsvorm om zich te kunnen verdedigen bij de naoorlogse vredesconferentie.

6. Commissie van Gevolmachtigden.

In januari 1918 was ondertussen, onder druk van de Duitse bezetter die zijn greep op België wou behouden, door de Raad van Vlaanderen een Commissie van Gevolmachtigden opgericht geleid door Pieter Tack en een uitvoerend bureau geleid door Willy De Vreese. Eerstgenoemde had de opdracht de Raad te vertegenwoordigen bij de bezettende overheid. Aan prof. De Decker werd het departement van Kunsten en Wetenschappen toegewezen. Uiteraard waren deze gevolmachtigden geen ministers in de ware zin van het woord. Zij konden hooguit voorstellen doen en van hun persoonlijke behendigheid en krachtdadigheid hing het af in hoeverre zij bij de Duitsers gehoor vonden. Een dergelijke rol lag De Decker wel. Volgens Hagenaar was hij *een geduldig en behendig onderhandelaar, die uit zijn besprekingen met de Duitsers het maximum wist te halen dat in de toenmalige omstandigheden te halen viel* (41).

Leo Picard vermeldt in zijn *Evolutie van de Vlaamse Beweging* hoe op 10 mei 1918 De Decker in een soort parlementair onderzoek aan een drietal overgelopen Vlaamse militairen vraagt of de koning populair is bij de troepen. Het antwoord is ontkennend. Volgens Picard is zo'n vraag een gevolg van een blind doorredeneren als gevolg van de politieke omstandigheden, in een periode dat niemand twijfelt aan een herstel van de Belgische soevereiniteit na de oorlog (42). De vraag is of De Decker hier zo blind reageert. De Vlaamse militairen presenteren zich als leden van de vlaamsgezinde *Frontpartij*, die zich aan de IJzer heeft gevormd en die reeds 60.000 leden zou omvatten. Hun verklaringen zijn een hart onder de riem voor de activisten. Het is alleszins een periode dat er een enorm defaitisme heerst aan alle fronten.

De Russische revolutie heeft een aantal geesten wakker geschud. Ook de Vlaamse soldaten verliezen in zekere mate hun vertrouwen in de koning en de republikeinse idee steekt de kop op.

Maar in juli blijkt ook dat de Duitse offensieven keer op keer mislukken. Op een bepaald ogenblik, nog in juli 1918, maakte kanselier graaf van Hertling gewag om de bezette gebieden in hun oorspronkelijke staat te herstellen, dit tot grote verbijstering bij de activisten. De verwarring is enorm. Sommigen reageren woedend op de uitlating, maar De Decker blijft loyaal en stelt dat Duitsland in stilte de autonomie van Vlaanderen realiseert (43).

Vanaf die periode zal De Decker zich manifesteren als de leidende figuur binnen het activisme. Hij wordt dé vertrouwensman van de Duitsers.

Een belangrijke verordening die vooral door De Decker werd afgedwongen bij de bezetter was de verordening op lager en middelbaar onderwijs. Het betrof eigenlijk een eerste Vlaamse onderwijswet. De Decker werd hierover geïnterviewd in het *Vlaamsche Nieuws* op 5 september 1918. De Decker: *Het principieel gewicht van de wet ligt hierin, dat voor de eerste maal in de geschiedenis van België de Vlaamsche taal, het Nederlandsch, als landstaal van Vlaanderen wordt erkend.* Verder in het interview verklaart De Decker: *Vermits de kinderen al de vakken uitsluitend in de Nederlandsche taal zullen aangeleerd hebben, zullen zij ook in staat gesteld zijn een Nederlandsch boek over hun vak met vrucht ter hand te nemen, wat voor onze volksjongens volstrekt onmogelijk was.* Over het francofoon onderwijs in België stelt hij nog het volgende: *Was dit niet onzinnig en moest het niet dienen om de brede lagen van het Vlaamsche volk achterlijk te houden.*

In 1954 benadrukt Hagenaar in *Vlaanderen* het belang van De Decker op het onderwijsvlak: *Hij was minister van onderwijs, wist zeer goed van welke onschatbare invloed een goed nationaal onderwijs voor de toekomst van Vlaanderen zou zijn, spaarde geen moeite om ondanks de oorlogsomstandigheden het onderwijs van laag tot hoog te zuiveren van frankskiljonse, anti-Vlaamse of on-Vlaamse invloeden en strekkingen. Bij dat moeilijke werk kon hij niet altijd rekenen op de hulp van de Duitse bezetter, integendeel. Want er waren bij de Duitsers ook toen niet enkel vrienden, maar ook vijanden van de Vlaamse opstanding.* (44)

In de laatste zomer van de oorlog zou de Raad van Vlaanderen, verdeeld door innerlijke twisten, maar sporadisch meer bijeenkomen.

7. De Commissie van Zaakgelastigden.

Tijdens de laatste maanden van de oorlog verslechterde de verhouding tussen de Duitse bezetter - die opnieuw de staat België had erkend - en de Raad van Vlaanderen. Er ontstond een belangrijke oppositionele groep binnen de Vlaamse Raad door de Duitse houding en op 17 augustus (45) namen de gevolmachtigden ontslag en trad de Raad van Vlaanderen af.

Men stelde alle hoop nu op de Duitse overheid om de groep te reorganiseren, wat trouwens de wens was van de gouverneur-generaal. Enkel De Decker, De Vreese en Borms werden bij deze besprekingen betrokken. Opvallend was wel dat Pieter Tack niet meer werd betrokken bij deze topbesprekingen.

Op 26 september werd door de gouverneur-generaal een adviserend college, een commissie voor zaakgelastigden opgericht, een *Beirat*. De Decker - ook Adriaan Martens - was er lid van.

De Decker was voorzitter van dit college en behield daarbij kunsten en wetenschappen. Hij wist zeer goed wat hij wilde, zodat hem wel eens een streven naar dictatuur verweten werd.

Het was geen gemakkelijke situatie. Aan de ene kant waren er de Duitsers die sinds de dood van von Bissing (april 1917) de Vlaamse Beweging niet meer gunstig gezind waren, en zelfs met de idee speelden om Vlaanderen te annexeren. In eigen rangen waren er figuren die hem bijvoorbeeld tot maatregelen tegen het vrij onderwijs wilden doen overgaan. Maar meer algemeen waren de meeste schooloverheden en de ambtenaren het activisme ronduit vijandig gezind.

Vertegenwoordigers van de activisten hebben enkele keren een onderhoud gehad met de Duitse rijkskanselier graaf von Hertling. De Decker en Tack hadden een dergelijk gesprek op 3 augustus 1918. De Decker omschreef de oorsprong van de Vlaamse Beweging als een reactie tegen het belgicisme en hij legt ook zijn strategie uit: *Verscheidene maatregelen heeft het Duits Bestuur in België reeds ten voordele van een zelfstandige Vlaamsche ontwikkeling genoemd: de universiteit, de bestuurlijke scheiding. Maar hoe ook de Vlamingen verschillen omtrent de toekomstige oplossing van het Belgisch vraagstuk, allen zijn het toch daarover eens, dat, indien België hersteld wordt met eenvoudige bestuurlijke scheiding, ons schoon gebouw na enige jaren afgebroken zal zijn in de Belgischen zin; daarover zijn alle groepen 't akkoord dat wij als minimum politieke scheiding moeten hebben*

tussen Vlamingen en Walen, en persoonlijk uit ik den wens, dat die scheiding pragmatisch zou verwezenlijkt worden o.a. door de Commissie van Gevolmachtigden meer en meer tot een voorlopige regeringscommissie te maken (...) (46). Een wel zeer optimistische en ambitieuze uitlating.

De gevolmachtigden begonnen te functioneren als de ontruiming van het land al aan de gang is. Toch wensten de leden op hun post te blijven, teneinde bij verwachte vredesonderhandelingen - die nooit plaatsgrepen - het ideaal van de Raad van Vlaanderen hoog te houden.

Ondanks de moeilijke militaire situatie werkten de zaakgelastigden alsof er niets aan de hand was: men bereide opnieuw verkiezingen voor van de Raad van Vlaanderen en er werd in elke provincie een soort Provinciale Commissie van Zaakgelastigden georganiseerd. Door de militaire en politieke gebeurtenissen zou zowel het ene als het andere nooit worden gerealiseerd. In oktober rukten de geallieerden snel op in België en de paniek slaat toe bij de vlaamsgezinden.

Tot op het laatst was er hoop dat er een voorlopige regering komt, als gevolg van overleg tussen geallieerden en Duitsers, waarbij de activisten werden betrokken. Door de voortdurende gevechten kwam daar niets van in huis. In de laatste maanden was ook herhaaldelijk contact gezocht met de passivistische vlaamsgezinden, maar met de overwinning in het bereik voelden deze er weinig voor om de failliete activistische boedel over te nemen.

8. Het Vlaams Comité.

Tijdens de laatste zitting van de zaakgelastigden, begin november, werd besloten de zetel te verleggen naar Den Haag en er werkzaam te blijven onder de naam *Vlaams Comité*. De zaakgelastigden en enkele andere vooraanstaande leden van de Raad maakten er deel van uit. Men nam zich voor verder te werken aan de verwezenlijking van het activistisch ideaal. Door de zorgen van dat Vlaams Comité werd in 1919 te 's Gravenhage een brochure uitgegeven *Pro Flandria Servanda. Vlaanderens Recht en Eis tot Zelfstandigheid*, die ook in Engelse vertaling, aan de vredesconferentie te Versailles werd gestuurd. Sommige activisten noemden De Decker als schrijver, hoewel de tekst ook toegeschreven wordt aan prof. De Vreese.

Na enkele maanden, toen bleek dat het *Vlaams Comité* krap bij kas zat, zou de organisatie leeglopen. Toch bleef de groep bestaan als gespreksgroep, waartoe ook de oogarts Reimond Speleers, die zich in Eindhoven vestigde, zou blijven behoren.

9. Beoordeling activisme.

Op het eerste gezicht heeft het activisme duidelijk gefaald. De oorzaken zijn divers en we kunnen verwijzen naar de vele moeilijkheden waarmee deze vlaamsgezinden werden geconfronteerd: verzet bevolking, onwil Duitsers, lastercampagne franstaligen.

Belangrijk is de onervarenheid van de leidende figuren met bestuurskunde. Iemand als De Decker, die toch een zeer belangrijke rol heeft gespeeld, was een leraar met niet de minste politieke ervaring.

Wellicht is dat laatste één van de redenen waarom men bepaalde zaken verkeerd heeft ingeschat, bv. de hoop op een internationalisatie van het Vlaamse vraagstuk waarbij door onderhandelingen België structureel zou worden gewijzigd.

Volgens Willemsen heeft het activisme wel een aantal jongeren bezielde, het heeft een geestdrift en een felheid aan de Vlaamse strijd gegeven, zoals men die voorheen nooit gekend had. In de Vlaamse literatuur - vooral in het werk van de tijdens de oorlog volwassen geworden generatie - heeft het diepe sporen achter gelaten (47).

Marnix Gijsen schrijft: *Wie deze tijd meeleeftde, weet..., dat de geladen sfeer op Vlaamsch gebied, samen met de vele morele ontzettingen door de oorlogspychose verwekt, er machtig toe bijgedragen hebben om het geestelijk leven een intensiteit en een diepte te geven, die de voortzetting der gemoedelijke en traditionele, individualistische kunst onmogelijk moesten maken* (48).

Dat verklaart waarom de Vlaamse Beweging er na de oorlog vrij vlug bovenop kwam. Hoewel de activisten door een groot deel van de bevolking werden gehaat, had hoe paradoxaal ook, de Vlaamse Beweging wortel geschoten bij de bevolking.

Aan de andere kant zorgde het activisme voor een verdeeldheid van de Vlaamse Beweging die men eigenlijk nooit meer te boven is gekomen.

V. ALS BALLING IN NEDERLAND.

Op 12 november 1918 verliet De Decker Vlaanderen, eerst richting Duitsland en later definitief naar Nederland. Hij werd overigens zoals negenendertig andere activisten in België door het assisenhof in 1920 bij verstek ter dood veroordeeld. In de eerste jaren was er een enorme anti-Vlaamse stemming. *Après la guerre on ne parlera plus le flamand* hadden sommige fransgezinden gezworen.

Ook vanuit Vlaamse hoek wordt in striemende bewoordingen afgerekend met het activisme, dat ronduit als verraad wordt omschreven. Een typisch voorbeeld is het boekje *Activisme* in 1919 uitgegeven door het Julius Vuylstekefonds waarbij de stelling wordt verdedigd dat zowel sommige Vlamingen als sommige Walen boter op hun hoofd hebben.

De activisten vochten terug. Het schijnt onbetwistbaar dat prof. De Decker, onder de schuilnaam Luc Clarius, de schrijver is van de brochure *Waarheid en Onwaarheid*, uitgegeven tot verdediging van het activisme, naar aanleiding van de *Archives du Conseil de Flandre*, in 1928 uitgegeven door de *Ligue nationale pour l'Unité Belge*.

De hardhandige aanpak van de voormalige activisten zou de sfeer bij de publieke opinie in hun voordeel doen keren. Dat bleek al in Antwerpen tijdens de massatoeloop bij de begrafenis van Herman van de Reeck die tijdens een flamingantische betoging op 13 juli 1920 door een politiemann werd neergeschoten.

Josué zou pas in 1932 voor het eerst naar België terugkeren, ter gelegenheid van de plechtige communie van zijn neefje Gaston De Bruyne. In 1929 is er overigens een amnestiewet gestemd in het parlement (49).

In totaal zouden een paar duizend activisten Vlaanderen verlaten en uitzwermen over Nederland en zijn kolonies en in mindere mate naar Duitsland. Het betrof hier opvallend veel vrije beroepen, advocaten en artsen. Al met al betekende dit (opnieuw) een belangrijke braindrain voor Vlaanderen. Heel wat gezinnen hadden het in het begin enorm moeilijk. Om die reden werd in Nederland o.m. een *Hollands comité voor de Vlaamsche gebroedroofden* opgericht, waarbij nogal wat Nederlandse vooraanstaande figuren waren betrokken.

Rachel en Henk, met Josué achter het raam, te Amsterdam.
(Familiearchief Lucie De Bruyne.)

Een aantal activisten slaagde er uiteindelijk wel in een mooie betrekking te bemachtigen. Sommigen, zoals De Decker, namen de Nederlandse nationaliteit aan.

De Decker kreeg wellicht dank zij de goede contacten met de Duitsers eerst een betrekking als docent aan de universiteit van Münster.

In 1920 werd hij aan de universiteit van Amsterdam privaatsdocent in de Latijnse taal- en letterkunde uit de eerste eeuwen van het keizerrijk. *De eerste apologie van het Christendom* was de titel van zijn openbare les, gegeven in november 1920.

Hij ging wonen aan de Amstellaan nr. 27, Amsterdam Zuid, en werd uiteindelijk Nederlands staatsburger.

In 1931 werd hij assistent van prof. A.W. de Groot, voor het Middeleeuws Latijn. In 1934 kwam zijn benoeming tot eerste assistent. Vanaf 1933 was hij ook leraar in de klassieke talen aan het Amsterdams Lyceum (van Dr.Gunning).

Josué De Decker was betrokken bij diverse publicaties. Zo schreef hij in 1931 het voorwoord bij *Vergilius Herderssagen en Het meisje van Andros*, blijspel in vijf bedrijven van Terentius.

Het activisme is een sprong geweest naar de keel van België. Deze sprong mislukte. We betreuren niet de sprong, wel de mislukking. Deze boutade van August Borms schetst de sfeer bij de ballingen in de jaren na de oorlog.

Een belangrijke vereniging in Nederland, waar een aantal vlaamsgezinden bij aansloten was het *Algemeen Vlaams Verbond*, een grootnederlandse beweging.

Een aantal Vlamingen waren gedurende het activisme sterk geradicaliseerd. Zo iemand was Josué De Decker, van wie dr. L.Bunning (50) schrijft dat hij behoorde tot degenen die aanvankelijk moderaat waren, doch hoe langer hoe feller werden. Deze felle nationalist voelde zich niet thuis in het rustige milieu van het A.N.V., maar wel in de *Dietsche Bond*. Samen met priester Robrecht De Smet vormde De Decker weldra de uiterst-doctrinaire kern van de kwantitatief vrij zwakke, maar kwalitatief zeker niet machteloze groep onverzoenlijk anti-Belgische ex-activisten en dito Noordnederlanders. Zij

VLAANDEREN

Weekblad tot verspreiding der Vlaamsch-Nationale Gedachte

BEHEER en REDACTIE, voorloopig : Navezstraat, 57, Schaarbeek-Brussel

ABONNEMENTSPRIJS :

VLAANDEREK, WALLONIK, KONIGLAND
tot einde van het jaar fr. 8.00
ANDERE LANDEN. " 12.00

Het ongebedene handschriften wordt geen rekening gehouden.

Insenden worden verzocht slechts één zijde van het papier te beschrijven.

ONS STANDPUNT

Het nationaliteitsprincipe ligt aan den oorsprong, vermits den grondslag van elke taalbeweging. Waar een volk zijn eigen taal verhoort voor een vreemde, stelt het zijns bestaan als zelfstandige nationaliteit in gevaar en bereikt het zelf voor zijne overweldiging of opslorping door een politiek of cultureel vreemder nationaliteit. (Dit economische en sociale factoren, ook zwaare taalrijke historische aangelegenheden hierbij een rol kunnen spelen, willen wij niet miskennen, doch buiten beschouwing laten in dit artikel).

Anderzijds, wanneer een volk het nationale bewustzijn het verzwakken, verzwakt het eveneens zijne onafhankelijkheid aan eigen taal, verzwakt het zijne eenheidsheid, zijns weerstandskraacht, waar het, tenzij op politiek, tenzij op cultureel gebied niet een sterker na-

En het nationaliteitsbeginsel? Hem die slechts de concrete programma-uitvoering in het oog heeft, en geen kennis genomen heeft van de omvangrijke literatuur der Vlaamsche Beweging, kan het voorkomen, alsof het nationaliteitsprincipe door de vroegere Vlaamsche Beweging volkomen genegeerd is geworden: dat de leiders der Beweging voor het nationaliteitsprincipe in den strijd geen oog en geen hart hebben en dat eerst streeft den grooten oorlog, het nationaliteitsprincipe en het nationale bewustzijn in de Vlaamsche beweging is wakker geworden. En toch is dit niet zoo!

Wel geven wij toe dat de duidelijkste principiële formulering in het programma niet oprecht is berekend, wollicht meer nog uit een gevoel van eigen eenzaamheid, heeft ontbroken. Het is niet zelden, dat de leiders, formeel voor-

gewaakt. Zij bleven ook op lateren leeftijd ons enthousiasme en ons idealisme bewaaren.

De zelfde geest doordringt de werken der groote schare van Vlaamsche dichters het op den dag van heden. Wie kan de Vlaamsch-nationale strekking loochenen bij Rodenbach, Pol de Mont, Ledeganck, Nolot de Bruwere, Gosselle, Jan Fergant, René De Clercq, om maar van anderen die meest geliefden en meest gerespecteerde te gevergen. Dat De Clercq in zijn eerste ontroepende ontroepende strofen aan België meende te moeten wijden, doet niets ter zake. Zij waren de levenswakkere der Vlaamsche beweging; hun geest bezieldde onze strijd. In humane gedichten sprak het Vlaamsche nationalisme zich het duidelijkst uit. Het past ons niet dit te misnoemen.

Op principieel gebied hebben de parlementaire leiders der Vlaamsche Beweging steeds behoudend veel zwakker gestaan dan de strijd-

Weg de bastaards, weg de lauwaards!
Ons behoort het Noordzeestrand,
Ons, den kerels, ons, den klauwaards!
Leve God en Vlaanderland!

Alfred Redickx

politiek gebied (ander anders door de ziele van de Vlaamsche Blok) tot uiting.

Het groote gebreken van den wereldwijding zou de tegenstelling sijn scherper dan aantonen. Het lijden onze Vlaamsche beweging aan het front onder de transjacties-missien verdrukking anderszijds; het uitsloeten der gunstige conjunctuur door de beweging in het besette gebied anderszijds, hebben de programmatische ontwikkeling van het Vlaamsche nationalisme verdoelacht. De ontroepende van haren kant heeft de onafhankelijkheid der volgingen der andere richting verder en verder aangevoelen, en geleid tot de minimalisering der nationalistische programma's van de onafhankelijke Vlaamsche Beweging, ter wille der Belgische eenheidsheer.

De vervolgingswede van het Belgisch gerecht, na den wapenstilstand, tegen allen die zich met enige Vlaamsch-nationalisme lieten binden bezondigt, in schriftelijke tegenstand met de toevalligheid bestond tereover hun die

Fragment van de voorpagina van het eerste nummer van *Vlaanderen*.
(Foto Stefaan De Grootte.)

kreeg in 1922 een publicistische spreekbuis door de oprichting van *Vlaanderen*, waarvan De Decker en De Smet de hoofdredacteuren werden.

VI. HET WEEKBLAD *VLAANDEREN*.

In dit hoofdstuk wordt geen uitputtende analyse gemaakt van het blad. Het zou op zich het onderwerp kunnen zijn voor een licentiaatsverhandeling.

Wij geven meer algemeen wel de evolutie weer en schetsen de filosofie ervan en meer in het bijzonder wordt de inbreng van De Decker onderzocht. We hebben hierbij kunnen gebruik maken van de correspondentie tussen De Decker, De Smet, Goossenaerts e.a. die zich bevindt in het A.M.V.C.

1. Aanloop.

Van minder belang is het feit dat De Decker van 1 september 1919 tot 1 april 1920 in Nederland een gelijknamige voorloper van *Vlaanderen* lanceerde, waarvan de postbedeling in België werd verboden. Om die reden werden andere benamingen aangenomen *Ontvoogding*, *Pro Flandria* en *Vlaamsch-Nationale Gedachte*. Begin 1922 verscheen nog de brochure *Het grote bedrog*. Achter al die publikaties was De Decker de drijvende kracht.

Door die initiatieven had De Decker, die reeds een hele persoonlijkheid was bij de uitgeweken activisten, nog meer aanzien verworven.

Het was dan ook niet verbazend dat hij werd aangezocht door een groepje vlaamsgezinden om met hen een belangrijk weekblad op te richten.

Dat alles was het gevolg van een machtsstrijd binnen het *Vlaamse Front* of de *Frontpartij*, die werd opgericht na de eerste wereldoorlog in Vlaanderen.

De oprichters ervan waren leidende figuren uit de *Frontbeweging* van wereldoorlog I. Vrij vlug ontstonden strubbelingen aan de top van de partij. Er waren vooral in Antwerpen progressieve figuren die veel belang hechtten aan een sociaal programma, de parlementaire democratie en de godsvrede, zijnde samenwerking van katholieken en vrijzinnigen. Zij opteerden voor een federale staat. Aan de andere kant waren er eerder rechtse, clericale figuren, vooral uit West-Vlaanderen. Deze wensten de vernietiging van België en leunden op die manier aan bij de visie van de activisten.

Het waren mensen als Cyriel Verschaeve, Robrecht De Smet en Jules

Callewaert, allen geestelijken, naast figuren als Jozef Goossenaerts en Robrecht Standaert. Deze strekking werd echter aan de kant geschoven op het congres van de frontpartij in 1920. Ook *Ons Vaderland*, het dagblad van de groep, ging teloor.

In Nederland zouden een aantal van hen het geheimzinnige veem *Ick Wijck niet af oprichten* en de organisatie *Verbond der Vlaamse Nationalisten De Blauwvoet*. Robrecht De Smet en Robrecht Standaert behoorden daartoe.

Nu komt De Decker op de proppen. Hij werd volgens Vandeweyer (51) aangezocht door Robrecht Standaert om mede-hoofdredacteur te worden van een nieuw op te richten blad, zijnde *Vlaanderen*. Voor De Decker was het een welkome gelegenheid om zijn ideeën op veel ruimere schaal te verspreiden. Deze Standaert, een bemiddeld man, was hoofd van een paar veevoederfabrieken en kon als secretaris van een internationaal syndicaat van kunstmestfabrieken veel reizen en veel contacten leggen (52).

Het eerste werk werd gedaan door Jozef Goossenaerts die weldra zijn rol zag overgenomen door De Decker en De Smet.

Dat De Decker als vrijzinnige werd aangezocht door de groep is volgens Vandeweyer niet verbazend: *De Decker was van oordeel dat de godsdienst zich niet in de nationalistische politiek hoorde te mengen. Voor hem waren dat twee te scheiden werelden. Maar vijandigheid tegenover het geloof is bij hem niet te bespeuren. Zo noemt hij Borms,... door en door katholiek en toch verdraagzaam... Hij schreeuwt niet bij elke gelegenheid.* Dat laatste is een verwijzing naar Van Severen (53). De Decker kon overigens Van Severen, die zich sterk katholiek opstelde en elke samenwerking met vrijzinnigen afwees, niet luchten. Dat blijkt uit tal van brieven aan De Smet.

2. Evolutie (14 mei 1922 - 31 december 1933).

De twee directeurs van het blad waren Josué De Decker en Robrecht De Smet. Andere mede-initiatiefnemers waren Karel vander Espt, van wie het blad zijn naam kreeg, en Jozef Goossenaerts, die het actieplan opstelde.

Eerstgenoemden waren, zoals boven blijkt, allebei figuren die door omstandigheden opzij waren geschoven in de Vlaamse Beweging, en via *Vlaanderen* de kans aangrepen om hun invloed nog te doen gelden.

De politieke avonturen en het debacle van De Decker kennen we reeds.

Robrecht De Smet was een Westvlaams priester, naar verluidt heel belezen en kunstzinnig, maar vooral autoritair, die reeds voor de oorlog actief was in de studentenbeweging. Hij was een tijdlang leraar in Tielt (54). Regelmatig kwam hij in conflict met de kerkelijke overheid, wat leidde tot zijn excommunicatie.

Na de oorlog kwam hij terecht in de leiding van het Vlaams-Nationalisme. Hij zette zich in het bijzonder in om de jeugd te veroveren voor het *Vlaamse Front*, en richtte een *Algemeen Sekretariaat voor de Vlaamse Volksjeugd* op. De Smet verloor evenwel na een paar jaar zijn positie in de leiding van het *Vlaamse Front*. Van al zijn plannen kwam dus niets terecht.

Beide directeurs vormden een wat vreemd duo. De Decker was vrijzinnig, misschien zelfs lid van de loge. Zijn vriend De Smet was priester-filosoof (55). Wat hen bond was de grootnederlandse gedachte en hun afkeer van elke vorm van nationalistische *realpolitiek*. Men noemde hen wel eens de jacobijnen van het vlaamsnationalisme, ook al door hun hardheid en starre opvattingen. Het Belgisch federalisme als tussenstap naar Groot-Nederland werd verketterd. Het werd verwoord in de tien geboden van de Vlaams-nationalist.

Vlaanderen verscheen vanaf 14 mei 1922. Hendrik Caymans fungeerde in de beginperiode als secretaris. Aanvankelijk behoorde het blad tot de betere publicaties van die jaren (56). Niet alleen op inhoudelijk vlak. Het taalgebruik was uitstekend en stond op het niveau van het beste dat in Nederland verscheen. Er was een ruime groep van medewerkers, nl. voormalige activisten, en het volledige veld van de binnen- en buitenlandse politiek werd bestreken. Toch was de oplage niet bepaald aanzienlijk, ze schommelde tussen de twee- en drieduizend.

Volgens Hagenaar was het een publiek geheim dat *Vlaanderen* in menige kanselarij wekelijks met belangstelling gelezen werd. De artikels van De Decker, die vooral de buitenlandse politiek behandelden, behoorden volgens dezelfde auteur tot het allerbeste van de toenmalige journalistiek (57).

Vooral bij nationalistische studenten genoot het blad in de jaren twintig veel aanzien.

Opvallend was het samenzweerderig karakter van hun opzet, wellicht een gevolg van het karakter van beide directeurs. De geheimzinnigheid was zover doorgedreven dat zelfs de redactiesecretaris vaak niet wist door wie de artikelen geschreven waren.

In ieder geval, wie werd aangepakt door *Vlaanderen* zag een politieke loopbaan binnen de Vlaamse Beweging sterk gehypothekeerd, dat gold bijvoorbeeld voor Herman Vos en Hendrik Borginon, die het sterk moesten ontgelden.

Onverbiddeijk werd de Vlaams-nationalist voor het gebod gesteld: *Gij zult België verzaken met al zijn pomperijen*. Het waren vooral de leiders van de *Frontpartij* die een te federalistische koers vaarden, die zwaar werden aangevallen.

Volgens sommige auteurs lag de oorsprong van dit doctrinaire nationalisme bij de typische migrantenmentaliteit, die een gevolg is van het feit dat men zijn politieke opvattingen niet kan toetsen aan de werkelijkheid. Omdat ze niet in dagelijkse aanraking waren met die werkelijkheid, vervormden ze deze naar hun beeld, naar hun conceptie van het politiek en maatschappelijk leven.

Voor De Decker, die van nature al was geneigd tot rechtlijnig denken, ontwikkelde zich in ballingschap tot een verbitterd fanaticus, die iedere afwijking van de door hem gepredikte leer fel verketterde. Dr. Bunning vermeldt nog eens De Decker die een zeer intelligent man was, maar wat zijn Vlaams-Nationalisme betrof, klaarblijkelijk elk vermogen tot transigeren miste. Dit betekende niet altijd een breuk in de persoonlijke sfeer. Zo is hij altijd bevriend gebleven met de inzake België stellig iets toeschietelijker Faignaert. Elders schrijft Bunning: *De Decker was misschien even verbeterd (zoals De Smet), doch in de discussie was hij minder hoekig in zijn uitingen en de brieven, die ik van hem onder ogen heb gehad, doen een hoffelijk en welwillend man veronderstellen* (58).

Willemsen vermeldt een uitspraak van de grootnederlander Geyl, die uit een gesprek met hem de indruk kreeg met een fanatiek gelovige te maken te hebben. Iemand waarmee niet viel te discussiëren. Enkele typerende zinsneden uit een brief van De Decker aan Geyl, 2 augustus 1924: *Door onze actie scherp te voeren, zullen wij het buitenland in elk geval doen nadenken. Ons volk wordt door België stelselmatig en met boos opzet kapot gemaakt (zie Brussel!). Wij zijn verbitterd. Niemand helpt ons... Wij zullen ons zelf helpen, desnoods door de scherpste crisis uit te lokken. De "federatie" vragen is de weg naar nieuw bedrog....*

Eigenlijk werd De Decker verscheurd door tegenstrijdige gevoelens. De democratie als model zag hij als iets Belgisch. Daar was hij tegen. Hij dacht

nogal elitair, dus had niet veel op met allerlei sociale standpunten. Aan de andere kant vreesde hij de Nieuwe Orde-ideeën, van bijvoorbeeld een Joris Van Severen.

In ieder geval hadden de jacobijnen van het Vlaams-Nationalisme met hun blad *Vlaanderen* en met hun radicale anti-Belgische visie zeker de eerste jaren na de eerste wereldoorlog veel invloed bij een aantal (katholieke) jongeren en oud-strijders in de *Frontpartij*, vooral in West-Vlaanderen. En van hen was Jeroom Leuridan, kamerlid in 1929 en één van de belangrijkste propagandisten van het blad. Deze integrale nationalistenvormden wel een minderheid binnen de Vlaamse Beweging. De *Frontpartij* als geheel bleef immuun voor de grootnederlandse gedachte.

De betekenis van het weekblad *Vlaanderen* was gelegen op drieërlei terrein: in weerwil van zijn vinnigheid was zijn berichtgeving over hetgeen in België voorviel onthullend; het maakte ernst met de rapportage van hetgeen in Nederland over de Vlaamse zaak werd gezegd en geschreven; tenslotte publiceerde *Vlaanderen* bijdragen over de jaren van het activisme en daaronder zijn er niet weinige die voor de historicus van belang zijn.

Vanaf 1925 ging het slechter met het blad. Het abonneebestand viel terug van 1.834 in maart tot 1.382 in juni. Volgens de redactiesecretaris Caeyman lag de oorzaak bij de ongemeen felle aanvallen op het *Front* en op Van Severen. Daarom was het verlies ook het ergst in Antwerpen, waar het *Front* het sterkst stond.

Ook medewerkers die een politieke carrière ambiëerden gaven er de brui aan, bv. Staf De Clercq en Piet Finné. Honoré De Busschere had reeds het jaar voordien zijn financiële steun gestaakt. Er kwam wel nog een flinke subsidie van Bob Standaert.

De Decker was door al die problemen moedeloos geworden. Aan de ene kant hoopte hij op een betrekking bij de Amsterdamse universiteit, waarvoor hij veel wetenschappelijk werk diende te publiceren. Aan de andere kant was zijn gezondheid nogal wankel. Om die reden beperkte hij zijn activiteiten voor *Vlaanderen*.

De malaise bleef in 1926 voortwoekeren. De Decker klaagde: *Ik vrees ernstig dat wij dit jaar, misschien over een paar maanden, zullen moeten stop zetten... Persoonlijk geef ik al mijn geestkracht en ook heel wat geld. Meer kan ik niet*

doen. Die vermoeidheid is hij niet meer te boven gekomen. Hij ging zwaar gebukt onder het gebrek aan medewerkers en geldschietters.

Het zwaartepunt verschoof langzamerhand van De Decker naar De Smet. In 1926 vroeg De Decker verlof om aan wetenschappelijke arbeid te kunnen doen.

Het wegvallen van De Decker dwong De Smet om andere jonge medewerkers te zoeken, zo iemand was Wies Moens. Zij kwamen naast de (overblijvende) oud-activisten van Gent te staan: o.m. Albert Van de Poel en Emiel Kayenbergh. Vooral van de Leuvense universiteit werden een aantal mensen aangetrokken: Clemens Daenen, Luc Indestege, Willie De Herdt. Het waren jonge mensen die aan de universiteit een radicaliseringsproces hadden doorgemaakt. Sommigen onder hen kwamen vrij vlug in conflict met de lastige en starre De Smet en namen ontslag. De meesten wensten niet zo bitter en agressief te reageren op vlaamsgezinden als Herman Vos en Joris Van Severen.

Rond 1929 waren er reeds fusieplannen met het katholieke *Jong Dietschland* die afsprongen. Ook een samenwerking met Ward Hermans als beroepsjournalist mislukte.

Opnieuw vond De Smet een aantal medewerkers uit de vlaamsnationalistische studentenkringen, nl. René Lagrou, Jef Delanghe, Pol Heyns en Jan Brans.

De Decker bleef ondertussen verder kankeren en wou van het blad een maandblad maken.

De studenten, eens een diploma op zak, verlieten echter één na één de redactie.

De Smet en De Decker vonden uiteindelijk nog een aantal medewerkers in Nederland zelf.

De Decker bleef weinig geneigd om zich nog in te spannen. Formeel zegde hij toe om de nieuwe redactie met raadgevingen en inlichtingen te zullen bijstaan, maar De Smet wist dat De Decker aan de kant zou blijven staan en vroeg zijn jonge redactiemedewerkers De Decker niet teveel te storen, want, ... *hij heeft slechts beperkte tijd*.

De nieuwe aanpak had succes. De oplage bedroeg in mei 1932 2.200 exemplaren. Het zwaartepunt verschoof wel naar het Noorden.

De Decker vervreemde ondertussen van De Smet en staakte zijn medewerking aan het blad. Zelf zwak van gezondheid had hij nu ook af te

rekenen met een slepende ziekte van zijn echtgenote.

Om allerlei redenen kwam het blad eind 1932 in zware financiële problemen. Er was de economische crisis en de nederlaag van de nationalistenvan de verkiezingen.

De oplage viel in 1933 terug van 2.350 tot 1.200 exemplaren. Ook de tijdsgeest veranderde. De jonge vlaamsnationalisten knoopten aan met een autoritair en fel anti-communistisch gedachtengoed.

De Decker had in 1932 ondertussen reeds afscheid genomen van het tijdschrift. H.D.Mommaerts, die De Decker tot aan zijn dood heeft gekend, schreef hierover: (...) *was De Decker een besliste tegenstander van de ontwikkeling van de Vlaamse Beweging in totalitaire zin (...) De Deckers intuïtie bekleemde hem met angst voor wat ons te wachten stond, indien de Duitse nazi's hun voornemens zouden uitvoeren* (59). Hij had gelijk.

Er werd in een laatste fase gewerkt aan een fusie met *Jong Dietschland*, waar De Smet echter op een zijspoor raakte.

De Decker volgde het gebeuren met argusogen. Hij had door dat er feitelijk een grote kloof geslagen was tussen De Smet en zijn collega's, maar vond toch dat De Smet zich te zeer liet wegdrücken. Als de fusie toch niet te vermijden was, moest De Smet zich maar wat meer laten gelden. De Decker dreigde in *De Dietsche Gedachte*, het blad van de *Dietsche Bond*, waarvan hij bestuurslid was, tegen de nieuwe redactie van leer te trekken als ze De Smet niet aan bod lieten komen (60).

Hij hield woord. In april 1934 schreef de *Dietsche Gedachte* op bladzijde 133 dat *Vlaanderen-Jong Dietschland* een op *slecht papier gedrukt blaadje* was dat meer aan een humoristisch blad deed denken. Bovendien was de inhoud er niet belangrijker op geworden. *Moge na een korte afdwaling het oude, felle, leidinggevende en ook buiten Vlaanderen gezaghebbende Vlaanderen, waarin steeds de Groot-Nederlandse lijn zo streng werd gevolgd, herleven.* Het draaide anders uit, in 1935 was het definitief gedaan, zowel met *Vlaanderen* als met *Jong Dietschland*.

3. De voorbereiding van de collaboratie door Vlaanderen.

In Nederland vonden na de eerste wereldoorlog een aantal mensen elkaar die een hartstochtelijk anti-Belgisch standpunt deelden. Robrecht De Smet was

om die reden uit de *Frontpartij* gezet. Hij vond in Josué De Decker een bondgenoot.

Deze mensen waren niet zonder meer pro-Duits. Sommigen vreesden een Duitse annexatie. Wat men voor ogen had was Groot-Nederland.

Duitsland was hierbij weliswaar een bondgenoot. Men hoopte wel dat Duitsland ooit zo machtig zou zijn om Frankrijk te neutraliseren en de Belgische staat te vernietigen.

Belangrijk waren de contacten die De Decker als oud-activist had behouden met een aantal Duitsers. Reeds in april 1920 ontmoette hij Max Robert Gerstenhauer en Robert Paul Oszwald, beiden topfiguren uit de *Flamenpolitik*. De Decker zorgde ervoor dat de Duitsers betrokken bij de *Flamenpolitik Vlaanderen* regelmatig in de bus kregen.

Langzamerhand zou het blad zijn pro-Duitse aspiraties laten blijken. Op 10 oktober 1925 lezen we het volgende: *Wij Vlamingen veroorloven ons aan Duitsland zijn beloften van tijdens de oorlog te herinneren. Toen stond Duitsland op het standpunt dat België in geen geval vazalstaat van Frankrijk mocht worden en dat om dat te verhinderen de Vlamingen hun recht moesten bekomen.*

Men ageerde in het blad anti-Frans en liet niet na het ondeugdelijke vredesverdrag van Versailles aan te tonen.

De Decker en De Smet zorgden er wel voor dat de groep rond *Vlaanderen* niet in het vaarwater van Hitler kwam. Hun vrees was dat Nederland en Vlaanderen gewoon zouden geannexeerd worden en verduist.

Zij voelden zich meer verbonden met de Duits-nationalen die voorstander waren van een verbond van Germaanse staten. Deze politieke familie wordt herhaaldelijk lovend besproken. Vooral De Decker met zijn voorliefde voor buitenlandse politiek liet niet na dit te beklemtonen.

In *Vlaanderen* was men op een bepaald ogenblik voorstander (16 augustus 1930) van een staatsgreep van de Duits-nationalen, via hun militie *Stahlhelm* om orde op zaken te stellen. De vrees bestond dat de nationaal-socialisten of de communisten via parlementaire weg de macht zouden in handen nemen. In brieven aan De Smet (21 juli 1929 en 24 december 1939) vond De Decker: *Ik vind dat Vlaanderen gedurende een tijdje een hoogstaande dictator best zou kunnen gebruiken. Ook Duitsland!*

Parlementaire democratie werd uitdrukkelijk afgewezen. Ongewild zou De Decker hier mede de evolutie bevorderen waarbij het Vlaams-Nationalisme

in de ban kwam van het fascisme.

De Decker stond wel huiverig tegenover een oorlog (in tegenstelling tot De Smet). Toen De Smet, die nog meer autoritair was dan De Decker, zonder diens medeweten contact zocht met de autoritaire *Jungdeutscher Orden* liet deze niet na zijn afkeuring te laten blijken. De Decker wou garanties dat die organisatie akkoord was met Groot-Nederland. De Decker had het in het algemeen nogal moeilijk met de zweverige mystiek van De Smet.

Ook toen financiële steun werd gezocht in Duitse kringen schreef De Decker: *Let toch op met geldelijke steunverlening uit Duitsland voor Vlaanderen! Wij hebben steeds op het standpunt gestaan dat Vlaanderen geen cent van Duitsland krijgt.* De Decker wou het blad in de mate van het mogelijke zuiver Nederlands houden. Volgens Luc Vandeweyer (61) die over *Vlaanderen* een inhoudsanalyse maakte kwam er wel degelijk geld uit Duitsland. In ieder geval hebben de Duitse geheime diensten regelmatig belangstelling getoond voor het blad.

Opvallend was wel dat De Decker en De Smet geen greintje waardering konden opbrengen voor Van Severen, vooral toen bleek dat Van Severen reeds in de jaren twintig contact en steun zocht bij de nazi's. Volgens De Smet verwarde hij Diets te veel met Duits.

Sommige medewerkers vonden *Vlaanderen* al te voorzichtig en zouden wel degelijk aansluiten bij het *Verdinaso*.

Toen Hitler in 1933 aan de macht kwam werd in *Vlaanderen* eerder bezorgd gereageerd. Het weekblad liet niet na *het grote verschil in volksaard tussen Nederlanders en Duitsers* te beklemtonen maar achtte Frankrijk nog altijd een groter gevaar.

Ook De Bruyne stelt dat De Decker en De Smet de sfeer creëerden die het opbod in radicalisme van de jaren 1929-1934 mogelijk maakt. Toch stuurde De Decker in feite niet bewust aan op een dergelijke evolutie van de Vlaamse Beweging in autoritaire zin. Hij had een theoretisch doel voor ogen en wenste geen rekening te houden met de *werkelijkheid* der realpolitici. Dat integrale Dietse nationalisme mocht naar de mening van De Decker niet worden verbonden aan enige sociale leer, maar dat laatste bleek niet houdbaar.

Heel wat katholieke jongeren hadden echter behoefte aan een nationalistische leer die ook een volledig maatschappelijk programma pretendeerde te geven. Een dergelijke leer was in deze tijd bij uitstek de fascistische en men vond die

Josué De Decker in zijn woonkamer te Amsterdam.
(Foto A.M.C.V., Antwerpen.)

terug in het *Verdinaso* en het *Vlaams Nationaal Verbond*.

Uiteindelijk bleek de strekking van de integrale Dietsers, zoals Leuridan en Tollenaere, het af te leggen tegenover de "federalisten" zoals Borginon, Elias en Romsée.

De Decker leed hiermee een ideologische nederlaag. Hij heeft overigens ook de zwenking in autoritaire richting nooit erkend.

Toch draaide hij niet bij en in 1937 zette hij zijn opvattingen nogmaals uiteen in het tijdschrift *De Blauwvoet*. Politiek gezien was het echter een achterhoedegevecht.

Hier volgen enkele uittreksels van de felle tekst die nog altijd bruikbaar is voor een IJzerbedevaart: (...) *de Belgische geest is antithetisch aan den Nederlandschen. Nooit heeft de Belgische staat iets uit liefde voor het Nederlandse volk gedaan. Steeds heeft het "Vlaamse" volk enige schamele rechten door tientallen dreigende redevoeringen moeten afdwingen. Sedert nu de Belgische politici hebben ingezien, dat de Belgische staat onherroepelijk te gronde gaat, indien hij nog langer openlijk de rechten van het "Vlaamse" volk miskent, heeft België schoorvoetend iets toegegeven; maar alles wat de in het nauw gedreven staat heeft toegestaan, blijft gebrekkig, omdat de geest Belgisch en niet Nederlands is. En het zal nooit anders worden, zolang België onder den een of anderen vorm bestaat. De tegenstelling België-Vlaanderen is niet te overbruggen (...).*

Elders krijgt het *Vlaams Nationaal Verbond* (V.N.V.) nog een ferme veeg uit de pan omdat de partij een oplossing zoekt voor Vlaanderen binnen het Belgische bestel.

VI. HOOGLERAAR IN AMSTERDAM.

In de jaren dertig was De Decker Nederlands staatsburger geworden. Hij werd ook bestuurslid van de *Dietsche Bond* en van de Amsterdamse afdeling van het *Algemeen Nederlands Verbond*.

Hagenaar vermeldt echter dat *prof. De Decker de laatste jaren voor 1940 eigenlijk alleen stond. 't Heeft hem verbitterd. Hij zwoer wel niet bij de democratie, maar hij kon ook niet meegaan met de anti-democratische, autoritaire rechtse vormen van 't Vlaamse extremisme. Men noemde hem een "liberaal"; hij scheen de woorden van een voorbijgestreefde stroming te vertegenwoordigen (62).*

Josué De Decker (links) met enkele kennissen tijdens een uitstap.
(Foto A.M.V.C., Antwerpen.)

Toen in december 1940 aan de Amsterdamse universiteit de Joodse professoren werden ontslagen bood de burgemeester aan dr. De Decker aan, te voorzien in de vacature van professor Cohen. Pas in december 1941 werd hij benoemd tot professor in de oude geschiedenis en de Griekse en Romeinse oudheden. De Decker zou naar verluidt nogal hebben gearzeld, er was zijn leeftijd - 62 jaar - en de politieke omstandigheden. Zijn inaugurale rede (februari 1942), die nogal wat weerklank kreeg in de Nederlandse en Vlaamse pers, had als onderwerp: *Vrijheidsbeperking en intellectueel leven in den Romeinsen Keizertijd (tot a. 200)*.

Sommigen beschouwden de rede als een verrechtvaardiging voor de dictatuur. Het was een pleidooi voor vrijheidsbeperking wanneer de staat een moeilijke periode doormaakt. Een dergelijke vrijheidsbeperking was er in het oude Rome gekomen na zekere excessen. Het bleek geen hinderpaal te zijn voor het intellectuele leven. De tekst die werd voorgelezen in het begin van de oorlog kaderde in de toenmalige tijdsgeest (63).

De krant *De Dag* schreef op 7 februari 1942 over De Decker: *Prof. De Decker behoort ontegensprekelijk tot de sterkste figuren uit de Vlaamse zelfstandigheidsbeweging en zijn betekenis is evenredig aan den haat waarmede de Brusselse regeringsmiddens hem destijds achtervolgden en de doodstraf over hem uitspraken. Over zijn rol tijdens het activisme schreef "Volk en Staat": Hij heeft op het politieke leven op de bestuursmaatregelen tijdens die bewogen jaren een grote invloed uitgeoefend.* (64).

In ieder geval heeft zijn benoeming hem heel wat vijanden bezorgd. Na de oorlog diende De Decker zich te verantwoorden voor een College van Herstel. Uiteindelijk kon men hem niets ten laste leggen. Volgens Hagenaar voelde De Decker zich als Nederlander pijnlijk getroffen door een dergelijk optreden tegenover hem (65).

Hij had ondertussen op eigen initiatief ontslag genomen, dat hem op 15 september 1945 eervol werd verleend.

Hij had het na 1945 financieel niet gemakkelijk. Ook kreeg hij geestelijk en lichamelijk een zware klap door de ziekte en het overlijden van zijn echtgenote. De laatste twee jaren van zijn leven bracht hij door in een instelling voor zenuwleiders in Oost-Rozenburg (Den Haag).

Politiek was hij zwaar geraakt door de toestand van de Vlaamse Beweging na 1944. *Is het dan toch, zoals Vandervelde zegde, een ongeluk, Vlaming te zijn* verzuchtte hij en op een ander ogenblik leek hij wat meer hoop in de toekomst

te hebben: *Boeren en arbeiders zullen Vlaanderen redden.*

Een vereenzaamde en vergeten Josué De Decker overleed er op 28 november 1953. Op zijn begrafenis waren slechts een handjevol familieleden en kennissen aanwezig.

Pas een half jaar later drong zijn dood door in Vlaanderen. Dat dit hooguit leidde tot een paar schaarse commentaren vond iemand als De Bruyne *diep droevig*.

BESLUIT.

Uit deze kleine monografie komt Josué De Decker naar voren als iemand uit de middenklasse. Hij was in zijn geboortedorp Zeveren en in Aalter de zoon van een graag geziene hoofdonderwijzer, die door de schoolstrijd naar het liberalisme werd gedreven. Onderwijzers waren op het platteland vaak intellectuelen en notabelen met veel aanzien. Vanuit deze sfeer slaagden Josué en zijn broers erin zich te ontwikkelen tot vrijdenkende academici.

In een aantal Gentse athenea ontstonden leerlingenbonden die sterk vlaamsgezind gingen ageren. De Decker behoorde tot hen. De hoogstudentenvereniging *'t Zal Wel Gaan* was hiervan een verlengstuk. Zoals heel wat Vlaamse intellectuelen uit die periode was hij niet alleen vlaamsgezind, maar ook liberaal en vrijzinnig.

Nog voor de eerste wereldoorlog kwam hij als doctor in de klassieke filologie in aanmerking voor een academische carrière aan de Gentse universiteit. Hij werd uiteindelijk in 1916 hoogleraar aan de door de Duitsers vervlaamste Gentse universiteit. De Decker was overigens ook betrokken bij de voorbereiding van deze vervlaamsing.

Hij had een rechtlijnige, ja zelfs starre persoonlijkheid, was streng en een perfectionist, en koos in een periode dat in de denkwereld van die kringen politiek centraal stond, consequent stelling. Door zijn rechtlijnigheid botste hij vaak met eerder pragmatische en minder onbaatzuchtige personen, wat hem allesbehalve geliefd maakte.

Als vooraanstaand lid van de Vlaamse Raad was hij opvallend Duitsgezind en verdedigde zijn visie met hand en tand tegen meer sceptische leden van de Vlaamse Raad. Op het einde van de oorlog kreeg hij de leiding in handen en

werd dé vertrouwensman van de Duitsers.

Het activisme, het oorlogskind van de Vlaamse Beweging, zou echter om allerlei redenen falen. Een van de redenen is de onervarenheid van de leidende figuren, wat zeker geldt voor De Decker.

Na zijn terdoodveroordeling besloot hij om Nederlands staatsburger te worden. Hij koos voor een wetenschappelijke loopbaan, eerst in de marge van de Amsterdamse universiteit als privaattoecent. Later zou hij opklimmen op de academische ladder, om tijdens de tweede wereldoorlog nog enkele jaren als hoogleraar te fungeren.

Als medehoofdredacteur van *Vlaanderen* zou hij opvallend doctrinair en fanatiek ageren tegen alles wat naar Belgicisme zweemde. Dit is een opvallend kenmerk voor de Vlaamse ballingen, die zich uiteraard slecht behandeld voelden door België.

Was de politieke tijdsgeest hem in de jaren twintig nog gunstig gezind, dan veranderde dit sterk in de jaren dertig, toen de Vlaamse Beweging in handen kwam van autoritaire personen en groepen, die weinig opgezet waren met een grootnederlandse utopie. Hoewel hij zich in die periode vaak uitsprak tegen de op dat ogenblik zeer onpopulaire parlementaire democratie, nam hij uitdrukkelijk afstand van nazisme en fascisme.

Ironisch genoeg heeft De Decker echter als co-hoofdredacteur van het blad *Vlaanderen* mede de Vlaamse Beweging ideologisch rijp gemaakt voor politieke collaboratie. Dit gebeurde door het ophemelen van het activisme als een pure Vlaamse actie. Vrijwel het gehele Vlaams-Nationalisme nam die voorstelling over voor werkelijkheid en meende die historische illusie nogmaals in de praktijk te kunnen omzetten bij een - door sommigen vurig verhoopte - volgende Duitse bezetting.

Ook het afwijzen van de democratie en het parlementaire systeem was een even belangrijke voorbereiding op de collaboratie. Het bevorderde de ideologische verwantschap van de vlaams-nationalisten met het Duitse nationaal-socialisme. De Decker was op het einde van de jaren dertig politiek uitgespeeld. De autoritaire koers van het Vlaams-Nationalisme en de afwijzing van het grootnederlandisme maakte van hem een verbitterd man.

Stefaan DE GROOTE, Deinze

Bronnen.

1. *Gesprekken.*

Met Lucie De Bruyne, Aalter, 16 mei en 10 augustus 1991.

Met dr. A. Willemsen, Den Haag, 27 juli 1991.

2. *Archieven.*

Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven (Antwerpen): brieven en handschriften.

Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme (Antwerpen): naslagwerken.

Archief van de Rijksuniversiteit Gent: almanakken *'t Zal Wel Gaan*, naamregisters.

3. *Naslagwerken.*

H. D. MOMMAERTS, *Josué De Decker*, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel I, Lannoo, 1973, blz. 380 en 381.

A.W. WILLEMSEN, *Twintig eeuwen Vlaanderen*.

4. *Boeken.*

M. BASSE, *De Vlaamsche Beweging van 1902 tot 1930*, twee delen, tweede druk, Van Rysselberghe & Rombaut, Gent, 1933.

J. BOON, *Katechismus van de Vlaamse Beweging*, Elsevier, Amsterdam/Brussel, 1950.

A. DE BRUYNE, *Lodewijk Dosfel, een levensverhaal*, Soethoudt en co, Antwerpen, 1984.

M. DE VROEDE & E. SCHOLLIERS, *Vlaamse problemen historisch toegelicht*, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen/Utrecht, 1973.

H. ELIAS, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, deel IV, Antwerpen, De Nederlandse Boekhandel, 1971.

E. LANGENDRIES, *De "Vlaamsche hoogeschool" te Gent (1916-1918)*, deel A (1984) en deel B (1985), Gent, archief R.U.G., Onderbergen 1.

M. VAN HAEGENDOREN, *Het activisme op de kentering der tijden*, Uitgeverij De Nederlanden, Antwerpen, 1984.

A.W. WILLEMSEN, *Het Vlaams-Nationalisme, de geschiedenis van de jaren 1914-1940*, Ambo, Utrecht, 1969.

L. WILS, *Flamenpolitiek en activisme*, Davidsfonds, Leuven, 1974.

X, *Activisten*, Uitgave Julius Vuylsteke Fonds, nr. 11, Gent, 1918.

X, *Les Archives du Conseil de Flandre (Raad van Vlaanderen)*, uitgegeven door de Ligue Nationale pour l'unité Belge, 1929.

X, *Geschiedkundig Overzicht van het Activisme*, Nationale Bond voor Belgische Eenheid, Uitgave H.Lamertin, Brussel, 1929.

5. *Tijdschriftartikels.*

Dr. L. BUNING, *De eerste jaren van het weekblad "Vlaanderen" (1922-1925)*, in *Het Pennoen*, jg. 21, nr. 10, 15 januari 1972.

Dr. L. BUNING, *De moniteur van der Vlaamse jacobijnen*, in *Het Pennoen*, jg. 22, nr. 1, 25 maart 1972.

S. DE GROOTE, *Portret: Josué De Decker*, in *Het Zwarte Gat*, (ledenblad 't Zal Wel Gaan), jg. 1, nr. 1, blz. 30-32.

S. DE GROOTE, *Josué De Decker*, in *Kontaktblad*, uitgave K.O.K., 5e jg., nr. 1, januari 1985, blz. 415-416, nr. 499.

H.D. MOMMAERTS, *Meer licht op het vlaams-nationalistisch weekblad "Vlaanderen"*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1977, nr. 2.

L. VANDEWEVER, *Machtsstrijd in het Vlaamse Front. Het afsterven van ons Vaderland, de geboorte van Vlaanderen*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1985, nr. 4.

L. VANDEWEYER, *Redaktiegeschiedenis van het weekblad "Vlaanderen" (1925-1934)*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1986, nr. 2.

L. VANDEWEYER, *De Jong Nederlandse Gemeenschap. R. De Smets voorafspiegeling van de Dietse samenleving*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1989, nr. 1.

6. *Artikels uit kranten en weekbladen.*

A. BORMS, *De nieuwe verordening op het Lager Onderwijs, gesprek met prof. J. De Decker*, in *Het Vlaamsche Nieuws*, 5 september 1918.

A. DE BRUYNE, *In memoriam Prof. Dr. J. De Decker*, in *Het Handelsblad*, (dagblad Antwerpen), 27 april 1954.

HAGENAAR, *Een groot Vlaming, Prof. J. De Decker 1878-1953*, in *Vlaanderen*, (weekblad Antwerpen), 12 juni 1954.

Prof. d. W., *Dr. J. de Decker, "gerehabiliteerd" hoogleraar*, in *Volk en Staat*, 17 februari 1942.

X, *Prof. Josué De Decker, hoogleraar in de oude geschiedenis aan de Amsterdamse universiteit*, in *De Dag*, 7 februari 1942.

X, *Prof. J. de Decker over het Romeinsche keizerrijk*, in *Volk en Staat*, 7 februari 1942.

Noten.

- (1) Dat blijkt alleszins uit een aantal van zijn brieven die hij schreef aan zijn vriend Robrecht De Smet. Deze correspondentie is bewaard in het Archief en Museum van het Vlaams Cultuurleven in Antwerpen.
- (2) Prof. dr. Th. LUYKX en M. PLATEL, *Politieke geschiedenis van België*, Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen, 1985, vijfde bijgewerkte editie, blz. 997.
- (3) Voor meer gegevens over de familie De Decker verwijs ik graag naar Gilbert Van Steenkiste van Zeveren, die voor de heemkundige kring van Nevele hierover een artikel voorbereidt.
- (4) HAGENAAR, *Prof. J. De Decker, een groot Vlaming*, in *Vlaanderen*, 2e jg., nr. 18, 12 juni 1954.
- (5) Archief R.U.G., inschrijvingsregister 1897-1902.
- (6) Archief R.U.G., proces-verbaal faculteit Letteren en Wijsbegeerte.
- (7) Archief R.U.G., Studentenalmanak 't Zal Wel Gaan, 1899-1900, blz. XXX.
- (8) Archief R.U.G., Studentenalmanak 't Zal Wel Gaan, 1900, blz. XXXI.
- (9) Archief R.U.G., Studentenalmanak 't Zal Wel Gaan, 1902, blz. 24.
- (10) Jules Van Roy (1880-1940), arts, behoorde samen met zijn broers Alfons en Robert tot een vrijzinnige vlaamsgezinde familie. Hij bracht zijn jeugd door in Nevele.
- (11) ELIAS, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, deel IV, Antwerpen, De Nederlandse Boekhandel, 1971, blz. 149.
- (12) Deze overheersende vrijzinnige invloed in de Vlaamse Raad was een doorn in het oog van de katholieke vlaamsgezinden. Op 23 februari 1917 werd in de bovenzaal van een café in de omgeving van het Sint-Jacobsplein een vergadering georganiseerd waarbij door een groep van een twintigtal katholieken initiatieven werden besproken om weerwerk te bieden op energieke vrijzinnigen zoals Josué De Decker en Pieter Tack. De aanwezige Dösfel pleitte voor het opheffen van de Vlaamse Raad, waarmee de andere aanwezigen echter niet akkoord waren. (A. DE BRUYNE, *Lodewijk Dösfel, een levensverhaal*, Antwerpen, Soethoudt & Co N.V., 1984, blz. 224 en 225).
- (13) Archief R.U.G., Studentenalmanak 't Zal Wel Gaan, 1906, blz. XLII en XLIV.
- (14) M. BASSE, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, deel II, Gent, 1933, blz. 75.
- (15) De term activisme duikt voor het eerst op in *De Vlaamsche Stem* in 1915. De auteur van het artikel, de flamingantische socialist A. Jacob ontleent de term aan de Zweedse activisten die hun land aan de zijde van de Duitsers in de oorlog wilden brengen. (A.W. WILLEMSSEN, *Het Vlaamse nationalisme: de geschiedenis van de jaren 1914-1940*, Ambo, Utrecht, 1969, blz. 30.
- (16) De activisten vormden een minderheid binnen de Vlaamse Beweging.

- Dit is wel een verschil met de tweede wereldoorlog, toen een grote meerderheid van de Vlaamse Beweging in de collaboratie stapte. De vlaamsgezinden die hun medewerking weigerden aan de Duitse overheid en de activisten werd "passieven" of "passivisten" genoemd.
- (17) Dr. J. DE DECKER, *Hooggeachte landverraders*, in *De Blauwvoet, maandblad voor de Dietse jeugd*, 17e jg., nr. 10 augustus 1937, blz. 225.
- (18) Eén van de eerste initiatieven was het scheiden van Vlaamse en Waalse krijgsgevangenen. Bij het algemeen bestuur in Brussel werd een aparte Vlaamse sectie opgericht die zich ging bezighouden met de interpretatie van de taalwet voor het lager onderwijs, de vervlaamsing van de Gentse universiteit, de splitsing in twee taalgroepen van het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen, de administratieve verdeling van het land in twee gewesten, het tracé van een taalgrens, enz. Het doel was Vlaanderen en Duitsland nauwer bij elkaar te brengen.
- (19) A.W. WILLEMSSEN, *Twintig eeuwen Vlaanderen*, deel II, blz. 20.
- (20) *Jong-Vlaanderen* werd opgericht op 27 oktober 1914 in het Gentse *Nederlandsch Koffiehuis*. Oprichters waren Domela Nieuwenhuis, Reimond Kimpe, Leo Picard en Marcel Minnaert.
- (21) A.W. WILLEMSSEN, *o.c.*, deel II, blz. 45.
- (22) Andere leden waren Marcel Minnaert, Reimond Kimpe, Anthoon Thiry en Leo Picard.
- (23) Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nyegaard (Amsterdam 25 juli 1870- Amsterdam 4 januari 1955) was van Nederlandse, Vlaamse, Deense en Noorse afkomst, germaanser kan bijna niet. Hij was vanaf 1902 predikant van de Evangelisch Hervormde Gemeente in Gent, gevestigd op de Brabantdam.
 Hoewel hij vóór 1914 een geringe rol speelde in de Vlaamse Beweging, had hij toch volop contacten met een aantal jonge vrijzinnige flaminganten uit het *'t Zal Wel Gaan*, waartoe ook Josué De Decker behoorde.
 Domela Nieuwenhuis werd na de Duitse bezetting één van de voornaamste leiders van de groep *Jong-Vlaanderen*. Hij was het die de contacten legde met hen goedgezinde Duitsers. Hij reisde tijdens de oorlog een drietal keer naar Duitsland en sprak er o.a. met admiraal Tirpitz. Na de oorlog week hij uit naar Nederland.
 (L. GUNNING, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, blz. 427-429).
- (24) Nederlanders hadden zeker in die periode een aanzienlijke belangstelling voor de Vlaamse Beweging. Dat geldt zelfs voor de beroemdste Nederlandse schrijver Multatuli. (Zie hiervoor: P. VERMOORTELE, *Multatuli in Vlaanderen*, Uitgeverij Den Gulden Engel, Wommelgem, 1987).
- (25) M. BASSE, *o.c.*, deel I, blz. 169.
- (26) *Les archives*, blz. XXI.
- (27) In Warschau stichtten de Duitsers ongeveer terzelfdertijd een Poolse

- universiteit.
- (28) Ook de Astenaar Adriaan Martens was er hoogleraar. Hij doceerde algemene pathologie.
 - (29) HAGENAAR, *In memoriam. Prof. dr. Josuah De Decker*, in *Het Handelsblad*, 27 april 1954.
 - (30) Prof. d.W., Prof. dr. J. de Decker, "gerehabiliteerd" hoogleraar, in *Volk en Staat*, 17 februari 1942.
 - (31) Voor een biografie over Adriaan Martens wordt verwezen naar het artikel dat Herman Maes schreef in het Jaarboek 1991 van de Kunst-en Oudheidkundige Kring van Deinze.
 - (32) Lode WILS, *Flamenpolitik en activisme*, Davidsfonds, Leuven, 1974, blz. 194.
 - (33) Lode WILS, *o.c.*, blz. 193.
 - (34) M. BASSE, *o.c.*, deel I, blz. 173.
 - (35) Opvallend is wel dat bij de jongste staatshervorming Brussel eveneens de hoofdstad is van de Vlaamse Gemeenschap en Namen de hoofdstad van het Waalse Gewest.
 - (36) De Belgische regering antwoordde ten aanzien van de bestuurlijke scheiding met twee wetten. Ze bedreigde met 15 tot 20 jaar dwangarbeid al wie meewerkte met de vijand om 's lands instellingen te vervormen, en met 6 maanden tot 20 jaar wie iemand verklikte aan de vijand. Bovendien kondigde ze aan dat alle Duitse verordeningen en benoemingen nietig zouden zijn bij de bevrijding van het grondgebied. (L. WILS, *o.c.*, blz. 196).
 - (37) Langs geheime kanalen was toen net een vredesvoorstel gedaan aan koning Albert (A.W. WILLEMSSEN, *o.c.*, blz. 61).
 - (38) *Les archives*, blz. XLVII.
 - (39) *Les archives*, blz. XLVIII.
 - (40) Lode WILS, *o.c.*, blz. 224.
 - (41) HAGENAAR, *Een groot Vlaming prof. J. De Decker 1878-1953*, in *Vlaanderen*, 2e jg., nr. 18, 12 juni 1954.
 - (42) L. PICARD, *Evolutie van de Vlaamse Beweging van 1795 tot 1959*, De Standaardboekhandel, 1963, deel III, blz. 89.
 - (43) *Les archives*, blz. LV.
 - (44) HAGENAAR, *o.c.*
 - (45) De Commissie van Gevolmachtigden was immers op 16 augustus weggestemd, wat het feitelijke einde betekende van de Raad van Vlaanderen (L. WILS, *o.c.*, blz. 238).
 - (46) X, *Bewijsstukken voor de geschiedenis van den oorlog in België, het archief van de Raad van Vlaanderen*, uitgegeven door de Nationale Bond voor de Belgische Eenheid, Brussel, H. Lamertin, 1929, blz. 166.
 - (47) WILLEMSSEN, *o.c.*, blz. 79.
 - (48) Marnix GIJSEN, *De literatuur in Zuid-Nederland sedert 1830*, blz. 102.
 - (49) M. BASSE, *o.c.*, deel II, blz. 126.
 - (50) Dr. L. BUNING, *De eerste jaren van het weekblad "Vlaanderen" (1922-*

- 1925), in *Het Pennoen*, jg. 21, nr. 10 januari 1972.
- (51) L. VANDEWEYER, *Machtsstrijd in het Vlaamse Front. Het afsterven van Ons Vaderland. De geboorte van Vlaanderen, in Wetenschappelijke Tijdingen*, 1985, nr. 4, blz. 213.
- (52) H.D. MOMMAERTS, *Meer licht op het vlaams-nationalistisch weekblad "Vlaanderen"*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1977, nr. 4, blz. 116.
- (53) VANDEWEYER, o.c., blz. 217.
- (54) Robrecht De Smet, die overleed in 1937, werd in 1967 in Tielt uitgebreid herdacht, o.m. met een colloquium en een gedenkboek.
- (55) Robrecht De Smet, oudleraar aan het college van Tielt, pastoor in West-Vlaanderen, was gedurende twintig jaar een boezemvriend van Cyriel Verschaeve, op wiens literaire carrière hij een belangrijke invloed heeft gehad.
- (56) De oprichting van *Vlaanderen* was financieel mogelijk gemaakt door Honoré de Busschere (1883-1965) een aannemer uit Roeselare die de eerste jaren de helft van het deficit betaalde.
- (57) HAGENAAR, *In memoriam, prof. dr. Josuah De Decker*, in *Het Handelsblad*, 27 april 1954.
- (58) Dr. L. BUNING, *De moniteur der Vlaamse Jacobijnen*, in *Het Pennoen*, jg. 22, nr. 1, maart 1972.
- (59) H.D. MOMMAERTS, o.c., blz. 118.
- (60) De Decker aan De Smet, 6 en 17 maart 1934 (A.M.V.C.).
- (61) L. VANDEWEYER, *De voorbereiding van de collaboratie door de vlaams-nationalisten rond het weekblad "Vlaanderen" (1922-1934)*.
- (62) HAGENAAR, o.c.
- (63) X, *Vrijheidsbeperving en intellectueel leven in den Romeinse keizertijd, in Volk en Staat*, 3 februari 1942.
- (64) X, *Prof. J. de Decker over het Romeinsche Keizerrijk, in Volk en Staat*, 7 februari 1942.
- (65) HAGENAAR, o.c.

Bijlage - Almanak 't Zal Wel Gaan, Jaarboek 1903.

Fragment.

Langs den bochtigen, nog al breeden aardeweg, die naar Akspoel leidt, lagen de dikke eikeboomen geveld en de bleeke mane scheen boven de stille platte naakte landerijen, waarin de boeren duizenden zaden hadden neêrgestrooid, die nu onder de licht bevrozen aardekorst langzamerhand in 't leven kwamen. Sedert acht dagen hadden forsige aardewerkers groote putten rond de boomstammen gedolven; ze hadden de dikke wortels blootgemaakt en met geweldige bijlslagen dan afgekapt; de boomen hadden d'een na d'andere gewankeld en waren terneêrgeploft als reuzen die op eens zouden doodvallen..... De laatste der rij had weerstand geboden en dan had een der

aardewerkers zijn kloefen uitgedaan, en was hijgend op den top des booms geklommen; hij had daar een dikken reep rond een tak gebonden, en was neergedaald; dan hadden ze allemaal samen aan dien reep getrokken, totdat die laatste eik op zijne beurt zijn wortelen uit de aarde liet rukken en met zijn breede kruin krakend op den weg viel. Dan hadden ze hun alem opgeraapt, en geen besef hebbend van hun vernielingswerk, heel natuurlijk vindend dat oude boomen van kant gemaakt worden, inwendig tevreden zelfs bij de gedachte van dien gedanen arbeid, hadden ze een pijpke tabak aangestoken, en waren zoo voortgestapt, den langen weg op, tusschen de dubbele rij doode boomen, die de beide kanten van den weg bedekten, en heengegaan zonder zelfs eens om te kijken....

En de mane was gekomen en ze bescheen nu dat droeve landschap; en ginder in de verte, uit de leemen huisjes van Akspoele, klonk het geknetter en het gekletter der weefgetouwen. Want Akspoele is een verafgelegene wijk te midden der Vlaanderen, en daar wonen veel botte onbeschaafde natuurmenschen, die lijnwaad weven gansche dagen.

Dien zelfden dag was Mie, de tweede dochter van Jan Dries, naar Beernem gegaan, met haren kortewagen, vol versch geweven lijnwaad. De aardewerkers hadden haar zelfs aangesproken en met haar een beetje gelachen. "Mie, had een hunner gezeid, ge hebt weeral lijnwaad te verkoopen; ge zult verdomme nog rijk worden, uw vader heeft daar ne keer een schoon gedacht gehad, zoo nen boel kinderen te maken." - "Ja, ja, had een andere er lachend bijgevoegd, en zeggen dat het allemaal zulke gezonde kerels zijn; men heeft maar Mie te bezien, om te weten dat er daar ook iets zal uit groeien." Intusschen had Mie zich op de triem van haren kortewagen neêrgezet: haar rok, die wat te kort was, liet forsche welgemaakte beenen zien, hare breede borst ging op en neêr, haar licht blozende wangen hadden de frischheid der meivelden, haar oogen waren diep-blauw als de heldere hemel, haar blonde, ongekamde haren hingen in breede tressen op haar blanke voorhoofd. De aardewerkers, naar haar opkijkend, mompelden eenige opmerkingen.

Mie was opgestaan, had haar bandzeel op haren rug gelegd, en was den langen weg opgetrokken, uitrekenend hoeveel geld ze van haar lijnwaad bij den opkooper te Beernem zou verkrijgen, en wanneer ze er nog eens een vracht zou kunnen gaan aanbieden. De aardewerkers hadden gelijk te zeggen, dat Sies Dries rijk werd; want hij was voor 't oogenblik een der welstellendste wevers van Akspoele: als zijne tien kinderen klein waren had hij veel armoede geleden en was meer dan eens 's nachts op stelen moeten uitgaan; maar nu had hij drie weversgetouwen staan, terwijl al de andere van den wijk er slechts één of hoogstens twee hadden. Onlangs nog had Sies in de "Vier winden", waar hij zich had zat gezopen, openlijk gezegd, dat zijn leemen huizeken hem te klein werd en er wel een groot in steen zou willen

betrekken. De kaarters die in de herberg zaten hadden hem lachend den raad gegeven, het oud-verlaten kasteel van den baron daartegen in huur te nemen. Sies was woedend weggegaan en als hij dat 's avonds vertelde, terwijl allen rond den ketel gezeten waren en gretig den blompap opslopten, had hij zich nog eens kwaad gemaakt.

Als Mie van Beernem weêr kwam, ging ze het verlaten kasteel van den baron voorbij, en ze dacht er ook nog eens aan: als ze met het geld zou te huis komen, zou vader er op uitgaan, en zich weêr zat drinken, en dan weer boos worden op de wevers die jaloersch op hem waren.

Intusschen was ze aan den weg gekomen waar de eikeboomen geveld waren; klick, klakklak - klick, klakklak, zoo gingen weer de getouwen in de verte.

Mie hield eensklaps stil, en keek in 't ronde. Er was iets dat haar griefde, dat haren natuurgeest getroffen had.... de oude goede boomen waren weg, en ze gaven geen schaduwe meer op de naakte velden, ze ruischten niet meer, ze stonden daar niet meer, d'een vijf stappen van d'andere, langs weerskanten, en ze had dat nochtans altijd zóo geweten, en altijd gemeend dat 't anders niet kon zijn. Ze was verstomd, die naaktheid deed haar pijn; en zonder zelf juist bewust te zijn van wat in haar omging, werd ze mistevreden: een jaar te voren had ze zich zoo eens kwaad gemaakt op een houtkapper en hem gevraagd waarom hij dat hout niet groeien liet op de aarde gelijk de blonde haren op haren kop.

Mie reed voort en als ze thuis kwam: "Dat is nu ne keer iets, zoo zei ze, al die boomen liggen daar nu, verdomme, 't is juist gelijk een kerkhof, en de mane schijnt daarop...."

Ze gaf haar geld aan moeder; moeder stak iets in de hand van vader. Sies Dries ging er op uit, naar de "Vier winden".

Jos'Huah
(Josué De Decker)

**UIT HET OUDE FOTOALBUM:
Laagste klas van 1931 bij Zuster Margriet-Marie (+)
van de Zusters St.-Vincentius te Vosselare.**

Van links naar rechts:

Bovenste rij:

Hubert Coussement, Oscar Van Haesebroeck, Irené De Meester, Armand Van Steenkiste, Roger De Gheest (+), Irené Van Speybroeck, Antoine Van de Velde, Herman De Gheest, Maurice Verpoest, André De Keyser, Marcel Michiels, Marcel Malfait, Julien D'Haese.

Middenste rij:

Maria Vertriest, Hilda Blomme, Gabrielle Michiels (+), Maria De Keyser, Yvonne Malfait, Anna Van de Riviere, Martha De Meyer (+), Albertine Van Coppernolle, Marcella Bijtebier, Agnes Van Steenkiste, Marie-Louise Willems, Iréna Lootens.

Onderste rij:

Julien Van Oost, Hilaire De Pestel (+), André Tack, Leona De Gheest (+), Gerarda Lanckzweirt, Andrea Boone, Simonne Van de Velde (+), Irma Van de Riviere (+), Emma De Keyser, Alice Van Oost, Roger De Clerq, Emiel Everaert, Gilbert Van den Bossche.

M.M.

De 19-eeuwse dorpsgevel op 3 april 1991.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele)

BIJ HET SLOPEN VAN EEN FRAAIE 19E-EEUWSE DORPSGEVEL TE NEVELE

In de A.C. Van der Cruyssenstraat, omtrent halfweg tussen de Poekebeek en de H.Lovelingstraat, stond langs de oneven huisnummering een mooie dorpsgevel. Zowel bij Nevelaars als vreemdelingen had dit geveltje veel bekijks, maar dit behoort sedert kort tot het verleden want het gebouw werd gesloopt.

In *Bouwen door de eeuwen heen* (1) wordt de gevel als volgt beschreven: *Dorpshuis van één bouwlaag, onder zadeldak (met pannen belegd, de zijgevel staat naar de straat) met fraai eclectisch straatgeveltje van drie traveeën en twee bouwlagen; in XIXe eeuw aangepast naar verluidt naar ontwerp van architect L. 't Kindt. Rijk versierd bakstenen geveltje met detailafwerking in arduin. Traveeën afgelijnd door verdiepte lisenen met arduinen maaswerk in boogveldjes en sierankers. Centrale deurtravee uitlopend in trapgeveltje met klimmend boogfries en voorzien van rondboogvenster en topocules. De hoeklisenen zijn decoratief bekroond met een soort kanteel. Smalle imitatiebovenvensters in de zijtraveeën.*

Erfgevel (Z.) van beschilderde baksteen op gepikte plint met rechthoekige vensters en deuren. Oude kern van het woonhuis aangegeven door de achterpuntgevel met muurvlechtingen.

De drie gevelkantelen werden beschadigd in 1940, ze zijn verlaagd.

Nu het fraaie geveltje verdwenen is, pogen we de vroegere bewoners op te sporen en de geschiedenis van dit huis op te stellen.

Op de oudst bekende kaart van Nevele uit het landboek van 1642 en die van 1682 stonden er in de straat, die men toen de *Meulenaerestraat* noemde, slechts drie huizen langs die zijde. Op heel het groot perceel stond een huis beschreven als *huysstede ende lands* met Gillis De Meyer als eigenaar (2). Een goede honderd jaar later zien we op de kaart van Ferraris (1771) reeds een gevelhuis, gevel naar de straatzijde, lange voorgevel op het erf uitgevende en naar het zuiden gericht. De burgerwoning, nu bewoond door tandarts Goedertier, was toen nog niet gebouwd (3); het was een *open behuisde erve* (stuk grond met huis).

In 1808 was het gevelhuis bewoond door schoenmaker Guillaume Leyseele en zijn vrouw Isabeau De Volder.

**Vooraan links de gevel in betere tijden.
Bemerkt de torentjes in hun oorspronkelijke staat.
Foto uit 1920.
(Fotoarchief Rietgaverstede. Nevele)**

Op de eerste kadastrale kaart van Nevele (1835) is de toestand niet gewijzigd (5).

Ook op de wegenatlas (1841-1844) blijft alles hetzelfde (6). Het was toen eigendom van Ivo Schelpe en Theresia Coleta Pieters. Ivo was te Nevele geboren in 1791 en overleed er in 1847.

In 1848 waren Ivo Minnens (°Nevele 1813 - +Nevele 1887) en Eugenie Hanssens de eigenaars.

Op de kadastrale kaart van C.Popp en bijgaande legger 1864 (7) staat Ivo Minnens als eigenaar aangegeven. Toch was er een wijziging. In 1844 liet Ivo Minnens op het stuk grond een woning bouwen met de voorgevel naar de straat, bestaande uit drie traveeën en twee bouwlagen, dus de huidige woning van tandarts Goedertier. Ivo en echtgenote Eugenie en hun dochter Elodie verhuisden van het gevelhuis naar de naastliggende nieuwe woning.

In 1887 wordt Elodie Minnens er de eigenares van. De straatgevel van het gevelhuis stond er bouwvallig bij (8). Ze sprak daarover met de Nevelse bouwkundige Adolf-Theofiel Measure (9). Hij ontwierp de mooie eclectische straatgevel (10). Te Nevele werd toen gezegd dat Adolf Theofiel Measure de gevel zo fraai ontwierp om de begoede Elodie te behagen en eventueel naar haar hand te dingen. De gevel ten spijt beantwoordde Elodie de liefde niet. Adolf-Theofiel Measure verliet Nevele, hij huwde en vestigde zich als bouwkundige te Elsene waar hij in 1906 overleed. Het gevelhuis werd voor en na de verbouwing verhuurd.

Elodie Minnens maakt op 25 juni 1903 haar testament waarin ze verlangde dat de twee naast elkaar gelegen woningen met tussenhek, samen met een grote partij land gelegen op de Oossekouter, aan het bestuur van de kerkfabriek van Nevele zouden geschonken worden na haar overlijden (11). Elodie, te Nevele geboren in 1858, overleed te Melle in 1940.

We overlopen de verschillende huurders van het gevelhuis:

- 1808: Guillaume Leyseele en Isabeau De Volder, schoenmaker;
- 1820-1840: Ivo Schelpe en Theresia Coleta Pieters, slachter;
- 1840-1848: Ivo Minnens en Eugenie Hanssens (tot aan het bouwen van de nieuwe woning);
- 1856-1896: Jan Craeymeersch en Marie-Therese Claeys, kleermaker;
- 1897-1905: Jan Van de Putte en Hortense Stichelbaut, winkelier en wever, de man was Pauselijke Zouaaf geweest;

- 1910-1929: Henri Verplaetse en Maria De Wulf, handelaar en winkelierster;
- 1929-1949: Alfons Vereecke en Emma De Vreese, meester-kleermaker en winkelier, zij verhuisden in 1949 naar het voormalig huis van Emma Lambrecht dat ze als eigendom verwierven;
- 1949-1953: onbewoond;
- 1953: Alfons, Stephanie en Emma De Clercq. Zij verlieten hun hoeveke op Karmenhoek en kwamen in *den binnen*, zo noemde men eertijds Nevele-dorp, wonen. Alfons overleed er in 1957, de beide zusters verlieten in 1964 de woning en namen in het rustoord hun intrek.

De woning werd niet meer verhuurd, niet meer onderhouden en werd bouwvallig. De kerkfabriek van Nevele, die er eigenaar van was sinds het overlijden van Elodie Minnens in 1940, liet de woning met grond over aan de “vzw Parochiale Werken” van Nevele.

Daar Nevele geen parochiezaal had werd de Drongense bouwkundige Flory Claeys aangesproken om een ontwerp te maken voor de bouw van een zaal achter de fraaie straatgevel. Daar er niet voldoende geld was werd van het plan afgezien en werd de woning vanaf 1964 ingericht als vergaderlokaal en ontmoetingscentrum voor jongeren.

Het gebouw raakte in verval.

In 1986 werd een nieuwe achtergevel gebouwd en een nieuwe schouw opgetrokken na een brandje in de vergaderkamer. Niemand keek nog om naar het gebouw. De Nevelse jeugdorganisaties kregen van de “Parochiale Werken” de scholen van het verdwenen klooster van Vosselare als lokaal toegewezen.

Begin april 1991 hing aan het hek naast de woning een affiche “Te Koop”. Na een paar uur reeds was de brief verwijderd. De nieuwe eigenaar werd tandarts Goedertier. Hij is van plan er een nieuwe woning met tandartspraktijk op te trekken, met gevolg dat Nevele en de A.C. Van der Cruyssenstraat een “typisch geveltje” heeft verloren.

Antoine JANSSENS, Nevele

Noten.

- (1) *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, Deel 12n1, Kanton Nevele, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brepols, Turnhout, 1989.
- (2) R.A.Gent, landboek van Nevele 1842; Museum Rietgaverstede Nevele, landboek van Nevele 1882.
- (3) Koninklijke Bibliotheek Brussel, Ferrariskaart, deel Nevele.
- (4) R.A.G., bevolkingsregister van Nevele 1808.
- (5) Museum Rietgaverstede Nevele, kopie van kadastrale kaart, primitieve toestand.
- (6) Gemeente Nevele, wegenatlas van Nevele.
- (7) Museum Rietgaverstede Nevele, kadastrale kaart van C.Popp.
- (8) G.A.Nevele, bevolkingsregisters van Nevele 1846 tot 1900.
- (9) In: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, Deel 12n1, Kanton Nevele, blz. 184 wordt verkeerdelijk als bouwheer L. 't Kindt vermeld.
- (10) G.A.Nevele, register van beraadslagingen van schepencollege van Nevele 1888.
- (11) Museum Rietgaverstede Nevele, kopie van het testament van Elodie Minne.

Verder werd gebruik gemaakt van de kiezerslijsten van Nevele 1900-1980 en van de collectie bidprentjes uit het museum Rietgaverstede Nevele.

PLAATSSEN VAN EEN NIEUWE PREDIKSTOEL IN DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE, ANNO 1825

In 1823 bevond de oude predikstoel in de parochiale kerk van Hansbeke zich in zo'n erbarmelijke staat dat hij met vier schragen moest ondersteut worden.

De leden van de kerkraad (1), vergaderd in buitengewone zitting op 14 december 1823, oordeelden dat dit kaduke kerkmeubel in de *schoone kerk als ongeschikt voorkwam* en het hoogdringend nodig was een nieuwe predikstoel te laten plaatsen.

Het inkomen van de kerk volstond echter ternauwernood om de gewone lasten te dragen. Ten einde de nodige fondsen te verzamelen voor een nieuwe kansel in *massif acajou hout* besloot men, op voorstel van Charles Joseph Deseille, burgemeester, aan de parochianen de gelegenheid te bieden zich op de pastorie voor een vrijwillige gift in te schrijven.

Een 40-tal personen, gegoeden, landbouwers en *kleyne gebruykers*, schonken een min of meer belangrijke geldsom (zie bijlage I). De intekenlijst bracht uiteindelijk 790 guldens 14 stuivers en 9 deniers op (2). Dit bedrag bleef echter gevoelig onder de kostprijs van een predikstoel in acajouhout. Het doel van de inschrijvingslijst werd aldus niet bereikt. Bovendien weigerde *den voornaemsten contribuabelen* een bijdrage voor een *acajouhouten* preekstoel te geven. Omdat men wilde vermijden buitengewone lasten op de gemeente te leggen, moest de kerkraad haar besluit van 14.12.1823 wel herzien.

Op 8 augustus 1824 deelde pastoor Albert François Charle aan de leden van de kerkraad mede dat *eenige wel bemiddelde personen van de gemeente van Hansbeke, de welke niet geraeden vinden hunnen naem in 't public kenbaer te maeken*, bereid waren een nieuwe predikstoel in eikenhout te bekostigen. Ze hadden hem verzekerd dat *ze alle onkosten, zoo van maeken, plaatsen en voltrekken, als van transport, verdraegen, delven, metsen van den grond en regten van het werk zouden dragen zonder eenige onkosten te veroorsaeken aende (kerk)fabrieke*. Ze hadden hem gevraagd het ontwerp van de preekstoel met de kerkmeesters te bespreken en zodoende hun *goedkeuring te verwerven*.

De raadsleden aanvaardden het voorstel in dankbaarheid met eenparigheid van stemmen (3). Ze keurden de ontwerptekening van de predikstoel en de contractvoorwaarden goed. Ze autoriseerden de pastoor de bestelling te plaatsen en gelastten hem de bijdragen van de vrijwillige intekenlijst, die overbodig geworden waren, aan de inschrijvers terug te geven.

De besluitvorming van de kerkraad was slechts een formaliteit want pastoor Charle had reeds tevoren, op 25 juni 1824, met Bernard Louis Persyn, schrijnwerker te Gent, een contract onderschreven voor het maken en plaatsen van de nieuwe eikenhouten predikstoel.

Volgens deze overeenkomst, waarin de conceptie en de uitvoering van de kansel nader worden omschreven (zie bijlage II), belastte de aannemer benevens het vervaardigen en plaatsen zich ook met het verankeren van de predikstoel en het omringende hekken. Enkel het vervoer van de onderdelen en het ter beschikking stellen van hulpkrachten om de vracht te lossen en te verdragen, om te delven, te metselen en te rechten, bleven ten laste van de opdrachtgever. De predikstoel moest in de loop van februari 1825 afgewerkt en geplaatst zijn. De kostprijs bedroeg 771 guldens nederlands. Dit bedrag zou aan de schrijnwerker betaald worden na goedkeuring van het werk door twee experts, één van beide partijen.

Op 13 september 1824 nochtans maakte de burgemeester aan de kerkfabriek een gelijkvormig afschrift over van een koninklijk besluit dd. 16.08.1824 van Willem, koning der Nederlanden, enz., betreffende het beheer van kerkgoederen. Hij beval de kerkraad de beschikkingen van het besluit stipt op te volgen.

Het artikel 5 van dit besluit bepaalde dat het niet toegelaten was *om, zonder daer toe de toestemming der openbare magten te hebben verkregen, uit de kerken weg te breken te vervoeren ofte vervreemden ofte zig eenige andere beschikking te veroorloven, met opzigt tot de in de kerken geplaatste voorwerpen van kunst of geschiedkundige gedenkstukken van welken aard die ook zouden zijn.*

Het verwijderen van de oude en het plaatsen van een nieuwe predikstoel viel uiteraard onder toepassing van deze clausule. Derhalve zond de kerkraad, op 12 februari 1825, aan de Gedeputeerde Staten van Oost-Vlaanderen een nogal

laattijdig verzoekschrift tot het bekomen van een machtiging om de geldelijke bijdragen van de weldoeners te aanvaarden, de nieuwe predikstoel te plaatsen en bij gelegenheid de oude ten profijt van de kerk te verkopen. Reeds op 22 februari lieten de Gedeputeerde Staten weten dat *ze met de voorgenomen aanmaking van een waarheidsstoel* genoeg namen.

Op 2 maart 1825 schreef pastoor Charle aan burgemeester Deseille een persoonlijke brief waarin hij mededeelde dat de predikstoel in de daaropvolgende week in de kerk zou geplaatst worden. Hij verklaarde meteen dat het de schenkers zeer aangenaam zou zijn de burgervader onder hen te mogen rekenen, dat hij vereerd zou wezen zijn bijdrage (hoe klein ook) te mogen aanvaarden. Indien gewenst zou de lijst van de giften, na de voltooiing van de werken, aan de leden van de kerkraad voorgelegd worden (4).

De predikstoel werd op 7 maart te Gent opgehaald. Alex Van Overwaele, schatbewaarder van het bureel der kerkmeesters, betaalde 6 guldens en 10 stuivers voor de gemaakte vertering van de voerlui. Op 11 maart leverde A.Glusener, slotenmaker te Gent, de twee balustraden met een lengte van 9 voet voor 43.10.0 guldens. De werken waren enkele dagen later voltooid. De globale kosten van de predikstoel beliepen uiteindelijk 811 guldens en 43 centimes. Deze som werd reeds op 19 maart aan schrijnwerker Persyn betaald.

De predikstoel met rechte trap en kubusvormige kuip had een hoogte van 16 à 17 voet. De drie vaste panelen van de kuip waren bekleed met een ornament in wit marmer, omkaderd met een vergulde koperen lijst en beschilderd met bronskleurige afbeeldingen van de Goede Herder op het frontpaneel, van de H.Petrus en van de H.Paulus respectievelijk op het linker en het rechter zijpaneel. Op het blad van de kuip stond een uitschuifbaar acajouhouten kruis met de Gekruisigde en het kruisopschrift INRI in witte mastiek.

Aan de onderkant van het klankbord troonde een uit hout gesneden duif, wit en rood geverfd, met gebronsde olijftak, in een vergulde stralenkrans. Boven op het klankbord prijkte een groot eiken kruis.

Het voetstuk en het met bladeren besneden kapiteel van de kolom, die de kuip droeg, waren belegd met vergulde koperen lijstjes, de twee pilasters, die het klankbord schraagden, met vergulde ornamenten. Tussen de pilasters hing een donker-zijden gordijn met koperen ringen aan een koperen roede.

De rechte trap had elf treden, dorpel en onderste trede in *Sourynsche* geslepen steen, de twee balustraden eindigden op een gebeeldhouwde kandelaberzuil.

De predikstoel stond binnen een metalen afsluiting op een ronde basis (diameter 5 voet, hoogte 5 1/2 duim) in *Sourynsche* gepolijste steen met een dubbele boord van ingelegd wit marmer.

Werd de predikstoel, na verloop van een kwart eeuw, als minderwaardig beschouwd in vergelijking met het meubilair en de uitrusting waarmee de kerk door de milddadigheid van Jan Baptiste van de Woestijne, kasteelheer te Hansbeke, intussen was verrijkt? Hoe dan ook, in 1851 werd de waarheidsstoel van 1825 verkocht en vervangen door de predikstoel die heden ten dage nog steeds het bedehuis siert.

Albert MARTENS, Gent

Noten.

- (1) De kerkraad bestond uit de volgende leden: pastoor Albert François Charle secretaris; Charles Joseph Deseille burgemeester, beiden raadslid van rechtswege, Jan Frans De Schuyter, Joseph Desmedt voorzitter, Joseph Knudde, Jaecques Theysebaert en Alex Van Overwaele. De pastoor, Desmedt en Van Overwaele waren respectievelijk secretaris, voorzitter en schatbewaarder van het bureau der kerkmeesters.
- (2) Toen verwaarloosd werd, wellicht ter goedertrouw, dit bedrag op de begrotingsstaat van de kerkfabriek voor het dienstjaar 1825 onder de ontvangsten te vermelden, kregen de kerkmeesters dienaangaande op 2 augustus 1824 van de nauwlettende burgemeester een schriftelijke terechtwijziging.
- (3) Burgemeester Deseille was afwezig.
- (4) Wijst de teneur en ondertoon van de brief van de pastoor niet op een zekere terughoudendheid van de burgemeester, of op een verstrakking van de onderlinge verstandhouding? In ieder geval zag de burgervader ietwat later wegens *syne menigvuldige administrative bezigheden* metterdaad af van lid te zijn van het bureau der kerkmeesters, waar hij trouwens doorgaans afwezig bleef. Nog in 1825 verhuisde hij naar Aalter, waar hij het burgemeesterschap waarnam.

Bijlage I - Intekenlijst van de vrijwillige giften voor de predikstoel in acajou.

Cath(arina) Van Coppenberghe	300. 0.0
Mijnheer Lambrecht	100. 0.0
J(an) F(rans) Deschuytter	64. 0.0
A(lbert) F(rançois) Charle, pastoor	60. 0.0
Mijnheer G(ober?)	27.11.3
Mijnheer Jacopssen	24. 0.0
Jonkv(rouw) Steyaert	22. 8.0
Cath(arina) Maenhout	14. 0.0
Mijnheer Thysebaert, doctor	12.16.0
Jo(seph) Desmed(t), pres(ident) fabr(iek)	12. 0.0
M(ijnhee)r Prince	6. 8.0
V(id)ua Verwils(t)	<u>6. 8.0</u>
(eerste subtotaal)	649.11.3
Landbouwers	
V(id)ua Lambrecht	7. 4.0
Lieven Maenhout	25.11.3
Francies Maenhout	6. 8.0
Jud(ocus) Maenhout	6. 8.0
J(an?) Fr(ans?) Vander Vennet	6. 8.0
J(an) B(aptiste) Vande Velde	6. 8.0
Joannes Buysse	6. 0.0
V(id)ua L. Van Vinck	5.10.3
V(id)ua Bultinq	5.10.3
Pieter De Vreese	5.10.3
Pieter Jan Kerckhove	4. 0.0
Depoortere op den Daele	3. 4.0
J. Van den Abeele	3. 4.0
V(id)ua Bauwens	2.15.0
Kinderen Levebure	<u>5.10.3</u>
(tweede subtotaal)	99.11.3
Kleyne gebruykers	
Daneel(s)	3. 4.0
Kamiel Staes	3. 4.0
Theresia Coddens	3. 4.0
Van Acker, smidt	3. 4.0
V(id)ua Lievens	3. 0.0

Fr. Lievens, horrologiemaeker	2. 0.0
Fr. Verstraete	2.15.0
Petrus Galle, kam slaeger	1.13.0
Christina Van den Abeele	1. 2.0
Martinus Van Oost	<u>0.13.0</u>
(derde subtotaal)	23.19.0
Carolina Martens	3.44.0
Pieter De Vreese	3. 4.0
V(id)ua Kerrebroeck	2.15.0
Joseph Willems	2.15.0
V(id)us Goethals (s)	5.10.3
J. Roose	<u>0. 5.0</u>
(vierde subtotaal)	17.13.3
Totaal	790.14.9

Bijlage II - Transcript van het contract.

Tusschen mijnheer Charle pastor der succursaele kercke van de gemeente van Hansbeke, districk van Gend, provincie Oost Vlanderen, ter eener zijde en Sieur Bernard Louis Persyn schrijnwerker tot Gend ter ander zijde is overeengekomen van het volgende

1do Primo Sieur Persyn verbind zich tot het maeken van eenen predikstoel in schoon spiesschen hout in natuer vernist volgens plan door beyde geteekend en den selven te plaetsen in de voornoemde kerk van Hansbeke, daertoe te leveren generalelijk alle de materialen en ornamenten in de beste orde gemaekt

2do op de drij ornamenten van witten zuyveren marmer in de drij panneelen van de kuype te schilderen nae(r) de konst in brons couleur en vernist, op het middenste den Goeden Herder, op d'een zijde den H.Petrus en op d'andere zijde den H.Paulus en omringt met een copere lijst in 't vuur vergult.

3tio het kruys op predikstoel met een copere machine die uyt en in schuyft vast gemaekt moet van acajou zijn en den Christus met opschrift inri van mastiek ornament in 't wit geveerwt

4do den hemel met verdiep, in het verdiep eenen H.Geest wel gesneden en wit en rood geveerft met vergulde straelen, boven den hemel een groot kruys van spiesschen hout en met fijn gout vergult den olijf tack wel gesneden gebronseert en vernist

5 de baguettien en lijstien rond het capteel en basement der colonne die predikstoel draegt, en de ornamenten in de twee pilasters die den hemel draegen moeten in koper zijn en in 't vuur vergult, de blaederen van capteel wel gesneeden gebronseert en vernist

6 de roede en ringen van koper, de gordinne van groove gefonceerde zijde genaemt marceline met tour en hangende twee voeten binnen de kuype van predikstoel

7 den onderblok en eersten trap moet zijn van Sourynsche gesleepeen steen

8 den vloer van Sourynsche gesleepeen steen en ingelegd met eenen dobbelen band van witten marmer moet vijf duymen en half boven den grond zijn en groot van circa vijf voeten diameter, met een ijsere balustrade rondom wel geconditionueert

9 geheel de predikstoel zal moeten sesthien à seventhien voeten hoog zijn in alle sijne deelen wel geproportionueert den trap elf a twaelf treden van circa twee voeten langde, de twee ternes of candelaber wel gesneeden en benevens de balustraden gebronseert en vernist, de aengeteekene deelen of pailletten met fijn gout vergult

10 het ijser die geheel den predikstoel ondersteunt zal met sijne haeken in eenen grooten blauwen steen in den grond vast geloot worden

11 den selven Sieur Persyn moet den predikstoel met alle sijne toebehoren hier boven gemeld en beschreeven in de gezeyde kerke plaetsen en voltrekken en zelfs den vloer leggen en des zelfs balustrade vast looten en voltrekken, blijvende enkelijk tot last van d'heer A.F.Charle pastor en sijn belang hebbende het transport en leveren van werklieden om te lossen, verdraeghen, delven, kalk en steen, metsen van den grond en regten van het werk, den predikstoel moet voltrokken zijn en geplaetst binnen de maend februari 1800 vijf en twintig

ten laesten twee experten eenen van wederkanten nae(r) beliefte te benoemen zullen het werk voltrokken zijnde examineren, en goed gekeurd zijnde zal sieur Persyn seffens op behoorelijke quittance ontvangen eene somme van zeven hondert een en zeventig guldens nederlands

belovende deze tegenwoordige te zullen achtervolgen nae(r) hunnen inhoud verbindende de partijen hun solidairelijk en personelelijk onder het verbant en obligatie als nae(r) regte

actum in de pastorije tot Hansbeke in dubbel, desen 25 junii 1800 vier en twintig

(getekend) A.F.Charle pastor van Hansbeke
B.L.Persyn

VIJFTIG JAAR GELEDEN: WERKWEIGERAARS MAURICE EN KAMIEL LIEVENS VLUCHTTEN NAAR FRANKRIJK

In de inkom van de woning van ons lid de heer Maurice Lievens, hangt een kader die eraan herinnert dat hij en zijn jongere broer tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter werden opgeëist voor verplichte tewerkstelling in Duitsland. Beide broers negeerden het opeisingsbevel en doken onder, ver van huis. Op een zonnige zondagvoormiddag in mei vertelde Maurice ons hun verhaal.

Op 9 februari 1943 ontvingen Maurice Lievens (°Aarsele 21.08.1913) en zijn broer Kamiel (°Poesele 28.03.1923) een opeisingsbevel van de bezetter om naar Duitsland te gaan werken. Beide broers werkten in de speelgoedfabriek van de firma Torck in Deinze maar waren op dat moment werkloos. Ze woonden in bij hun moeder, de weduwe Suzanne Josephine Van Renterghem (°Kanegem 26.01.1889 - +Deinze 5.10.1979), in de volksmond Zanne Lievens genoemd. Haar echtgenoot Henri Lievens was in 1935 overleden.

Hun vertrek naar Duitsland was gepland op 18 februari. Kamiel kreeg zes weken uitstel omdat hij zich tijdens het werk aan de vingers had gekwetst.

Maurice had reeds een nare ervaring achter de rug met de Duitse bezetter. Op 28 mei 1940 werd hij door de Duitsers thuis weggehaald en samen met negen andere Poeselaars (1) die men thuis vond, naar de kerk gebracht. Daar aangekomen werd men eerst verplicht stro te halen op het landbouwbedrijf van het hof De Mulder, in de Paepestraat, dat werd uitgebaat door Ernest Rutsaert. Men vond er enkel ongedorsen stro van rogge. De nacht van 28 op 29 mei werd in de kerk doorgebracht. De volgende dag werden de gevangenen vrijgelaten maar ze dienden zich nog wel tien dagen lang dagelijks te melden aan de kerk bij de Duitse troepen.

Bij hun opsluiting in de kerk was hen te kennen gegeven dat, als ook maar één Duitse soldaat zou worden doodgeschoten, zij er allemaal aan gingen. Volgens Maurice waren de tien eigenlijk niet erg bang. Men wist toen nog niet welk drama zich in Vinkt had afgespeeld, anders zou de schrik allicht groter geweest zijn.

Kader in de inkom van de woning van
de heer Maurice Lievens met volgende tekst:
*"Lievens Maurits (rechts) & Kamiel (links), Poesele werden beiden op 9
februari 1943 door den Duitschen Bezetter opgeëischt en
verbleven in Frankrijk tot 4 maart 1943."*

Deze datum is onjuist, gezien beide broers pas 2 jaar
later terugkeerden naar Poesele.

Om aan de gedwongen tewerkstelling te ontsnappen zat er voor de twee broers niets anders op dan weg te vluchten uit Poesele.

Van Elodie Peltijn, de weduwe van burgemeester Raymond De Boever (2), kwam men te weten dat beide broers in Frankrijk konden onderduiken. Haar zuster, Clementine Peltijn, baatte samen met haar echtgenoot Octaaf De Waele een boerderij uit in Rantigny, in de omgeving van Creil, departement van de Oise. Zij zorgden ervoor dat Maurice terecht kwam in het nabije Nogent bij boer Aloïs Vernack, een Kortrijkenaar, die er samen met zijn Franse echtgenote een boerderij runde van 125 ha groot.

Maurice ondernam gans alleen de tocht naar het voor hem onbekende Frankrijk. De reis verliep per trein vanuit Gent naar Kortrijk. Daar reisde hij verder met de tram naar Rijsel waar hij opnieuw de trein nam tot Creil. Aan de grensovergang tussen België en Frankrijk werd hij ongemoeid gelaten. Het feit dat hij geen Frans kende bij zijn aankomst aldaar, maakte het hem niet gemakkelijker maar dit probleem werd opgelost daar hij door Vlaamse boeren werd opgevangen. Maurice werkte bij Vernack op het hof voor kost en inwoon en een kleine vergoeding. Het eten was er bijzonder lekker en op zondag kregen de knechten bonen met biefstuk en een glas wijn. Tijdens de werkdagen kreeg men cider te drinken.

Ondertussen was Kamiel Lievens zijn broer nagereisd. Na zeven weken verliet Maurice boer Vernack en trok samen met zijn broer naar Charnoy in het departement van de Aube, een 125 km voorbij Parijs. Daar kwamen ze terecht bij het Lembeekse echtpaar Leopold Pattijn en Irma Pieters en hun drie kinderen (1 zoon en 2 dochters). Pattijn pachtte een boerderij van 500 ha groot van de burgemeester van het dorp. Maurice en Kamiel Lievens ontmoetten daar Jeroom Lootens uit Lotenhulle en André Neyrinck uit Waarschoot. Deze laatste werd na de oorlog rijkswachter.

Op de boerderij waren 3 paarden, 10 koeien, 6 ossen en een 300-tal schapen. André Neyrinck en Kamiel Lievens werkten er met de ossen op het land terwijl Maurice de hoede kreeg over de schapenkudde. Zeer graag deed hij dit werk niet maar tussen de koeien en de paarden voelde hij zich minder op zijn gemak en een andere keuze was er gewoonweg niet.

De broers schreven minstens eens per maand naar hun moeder die in Poesele

Maurice Lievens met een deel van zijn schapenkudde op de hoeve van Leopold Pattijn te Charnoy. De man rechts op de foto (in het gras) is een boerenzoon uit het omliggende Cardinal genoemd.

ALLIED EXPEDITIONARY FORCE
D. P. INDEX CARD \$

(L) 100061209 \$

1. Lievens Maurice (Registration number) 16-35306-1

2. Lievens (Family name) Maurice (Other given names)

3. M. O. Lievens Maurice (Signature of holder) D.P.1

(voorzijde)

1 Place Malherbes

16-35306-1 049

Keep this card at all times to assist your safe return home. The Registration Number and your name identify you and your Registration Record.

Banque de France

(achterzijde)

Het ticket dat Maurice Lievens van de Belgische consul te Parijs ontving waarmee hij gratis de terugreis naar België aanvatte

achtergebleven was en hier en daar bij de boeren ging werken om in haar levensonderhoud te voorzien. Die brieven werden niet naar huis gestuurd maar naar hun tante Leonie Van Renterghem in de Sterrestraat te Aarsele omdat men anders vreesde zich te verraden.

Na de oorlog keerde Kamiel naar Poesele terug. Maurice bleef nog een tijdje in Frankrijk. Tot 30 april 1945 bleef hij op de hoeve van Pattijn, daarna werkte hij nog enkele maanden als arbeider op de hoeve van een zekere Van Goetsenhoven te Trembluy (departement Aube). In september 1945 keerde hij pas naar Poesele terug. De terugkeer gebeurde over Parijs waar Maurice zijn treintickets voor de terugreis afhaalde bij de Belgische consul op de Place Malesherbes, zoals hij zich nog levendig herinnert.

Maurice is nooit naar zijn oorlogsasiel teruggekeerd of heeft er nooit enige correspondentie mee onderhouden. De foto's uit die periode kregen wel een speciale plaats in zijn woning. Tot op heden is hij in het ouderlijk huis in de Oude Kerkstraat blijven wonen.

Kamiel Lievens huwde na de oorlog met Gabriëlle De Clercq en woont thans langs de Tieltseseenweg in Aarsele.

Bij Koninklijk Besluit nr. 608 van 14 maart 1953 heeft de toenmalige minister van Openbare Werken en Wederopbouw hen de "Medaille van Werkweigeraar" verleend.

André BOLLAERT, Poesele

Noten.

- (1) Volgens de getuigenis van Maurice Lievens waren de andere opgepakten: Edmond De Witte, René Saelens, Aloïs Deolet, Alfons Wulteput, Marcel De Paepe, Baziel Van Huffel, Henri Van Nevel en Cyriel en Michel Van de Voorde. Enkel Maurice Lievens is op heden nog in leven.
- (2) Burgemeester Raymond De Boever sneuvelde op 25 mei 1940. Toen hij samen met enkele krijgsgevangenen door Duitsers naar een kommandopost werd geleid werd het groepje door een post van de Jagers te Voet onder vuur genomen waarbij de burgemeester en twee gevangen soldaten het leven lieten.
Zie: J. DE VOS & A. JANSSENS, *Het Lyskanaal*, Nevele, mei 1980, blz. 41, 42.

EEN OPENBARE VERKOPING OP HET KASTEELGOED TE HANSBEKE, ANNO 1638

Jacob Martens, baljuw te Hansbeke, pachter en brouwer op het kasteelgoed, overleed in september 1618.

Hij liet vijf minderjarige kinderen achter, een dochtertje en vier zoontjes waarvan het jongste amper vier jaar oud was: Pieter, Gheerken, Liefvinken, Jaecques en Willekin.

Zijn oudste kinderen waren toen al getrouwd: Jan met Barbara Speeckaert, Janneken met Marten Rootsaert, Saerken met Jan De Vliegheer en Stoffel met Cathelijne Vanden Bussche.

Zijn weduwe Livina Claeys hertrouwde in het voorjaar van 1619 met Joos Van Renterghem (1).

Ongeveer twintig jaar later stierf Livina Claeys, op kerstdag 1637. Op 12 en 13 januari 1638 werd *van weghe[n] Joos Van Renterghem, hauder bleven ten sterfhuyse van syne huysvrauwe, ende de ghemeene hoirs ten voorseyde sterfhuyse een openbare verkoping gehouden van diversche meubele goedynghe, te wetene peerden, coyen, huyscatheyl en diversche andere cattheylighe goedynghe* (2).

De vendutie vond plaats op het kasteelgoed in aanwezigheid van *Baudewijn De Meyere, bailliu, Jan Van Hulle, burchmeestere, Pieter Anthonis, Jan Willems ende Heinderick De Cuyper schepenen vande prochie van Hansbeke.*

Verkoopsvoorwaarden.

De volgende verkoopsvoorwaarden waren van toepassing:

- Als de koopsom van een lot kleiner was dan *acht schellynghen grooten vlaensch* moest contant betaald worden.
- Als de koopprijs van een lot groter was dan 8 schellingen mocht de betaling naar believen binnen de twee eerstvolgende maanden geschieden. De koper diende echter onmiddellijk na de toewijzing, tenzij hij toch contant betaalde, zijn borg op te geven. Deze borg moest een solvabele inwoner van Hansbeke zijn, zoniet werd het lot op kosten van de koper opnieuw opgeroepen. Als de nieuwe koopsom onder de eerste bleef moest hij bovendien het verschil bijpassen.
- De bijdrage van de kopers in de onkosten van de veiling, of het zogenaamde wijngeld, bedroeg *twaelf grooten van elck pont grooten ende alsoo naer advenant van alle sommen die meerder ofte minder bevonden werden* (hetzij 1 schelling per 20 schellingen of 5% van de koopsom).

Loten.

Wegens het groot aantal loten, namelijk 216, nam de veiling twee opeenvolgende (namid)dagen in beslag. Men kan zich allicht de rumoerige drukte op de boerenhofstede voorstellen toen de talrijke kooplustigen de oproeper van het ene lot naar het andere volgden, in de verschillende kamers van de woning, in de stallen, in het wagenhuis, in de schuur en op het erf.

De noemenswaardige loten worden hier ter illustratie vermeld, en volgens hun aard gegroepeerd. De aangegeven koopsommen, in ponden schellingen deniers groten, maken het mogelijk de waarde van de kopen onderling te vergelijken. Voor sommige gelijkwaardige loten, zoals de 30 kopen vlas e.a., wordt de kleinste en grootste biedprijs vermeld.

Huisraad.

eenen cuyseetele 0.2.0
twee stoelen 0.3.6
een poffet (aanrecht) ende eenen stoel 0.2.9
eenen stoel ende een bijle 0.2.8
een taefele 0.5.0 - 0.1.7
eenen seetele 0.1.4
een coeffere 0.4.6 - 1.2.6
een gaerderoppe 2.0.0
eenen mataelenen candelaere 0.1.1 - 0.3.0
een bedde 1.17.0 - 3.0.0
een bedde met eenen hoofpulme 2.0.0 - 3.7.6
een lijs (zitbank) 0.16.0
een haude coetse 0.3.0
een renneken 0.0.11
een heerenbecken 1.1.0

Keukengerei.

eene boterteetele ende wat taillioeren 0.0.11
noch taillioeren ende een scherfmes (hakmes) 0.0.12
eenen ketele 0.10.2 - 0.7.0
een waefelijser met een hanckijser 0.6.2
eenen potceetele met een schijve 0.9.3
eenen haeckere 0.2.4 - 0.3.6
een cleen haeckerken 0.1.9 - 0.2.10
een cleen ketelken 0.2.7
een stomijne (vergiet) ende eene sije (zift) 0.4.6

een hantkeetele 0.10.4
eenen mataelenen podt 1.3.0
een ijseren pot 0.0.6
een boterteete ende een sautvadt 0.2.6
herden (aarden) teellen 0.0.10
een handwaele (handdoek) 0.2.8

Tinnen gerief.

een teenen pot 0.4.0
een teenen teelle 0.3.2
twee teenen schotels 0.3.6
teenewerck 0.3.7 - 0.7.1

Kledij.

eenen caernaetenen lijfrock 0.5.5
een vriese ofte baey 0.15.0
eenen ghensgrauwen baey 1.12.1
eenen roo lijfrock 0.15.0
eene mareyten schuerte 0.3.0
eenen blauwen ceufele 0.3.8
noch eenen ceuvele 0.6.3
eenen swarten hoet 0.0.7
een lijfveken 0.7.10
een swarte voorschot 0.1.0
diversche craeghen 0.2.3 - 0.3.6
twee hemden 0.10.4
een hemde, een flauwijne en een craeghe 0.5.4
een lobbe (kanten manchot) 0.2.5

Beddegoed.

een schoon laecken 0.5.9 - 0.7.0
eenighe nachtdoecken 0.1.0 - 0.1.6
een flauwijne 0.3.7
twee flauwijnen 0.4.7
twee flauwijnen en een hemde 0.4.3
twee hoorkussens 1.7.6
twee cussens en een saerge 0.6.8

Alaam.

een veurcke met eenen meshaeck 0.2.2
een taerwesefde ende spillebert 0.0.8

een repe 0.11.0
een hippeseefde (gaatjeszeef) *ende themsen* (teems) 0.0.7
een spinnewiel 0.0.10 - 0.3.0
een wascuype 0.7.0
een naeymande ende eenen stoel 0.2.0
een keerne (karn) 0.2.4
een heckele (hekel) 0.2.1 - 0.3.9
twee haspen (haspels) 0.0.14
eenen corf met eenich haudt ijsere 0.0.9
een troch ende eenen baenst (biezenmand) 0.1.3
een troch 0.11.0
een traille docke (traliekooi) 0.2.8 - 0.12.6
wat tuynstaeken ende een gauden (slechte) *wan* 0.0.14
een coefferken met eenen kieckencorf 0.5.0
een lijsaetcuype met aud ende prondelynghe 0.1.8
een botercuype 0.2.9
een pyckhaeck 0.1.2
een tonneken 0.2.6
een boorley 0.3.6
een plouch 0.14.6
een haude plouch met andere haute 0.14.0
een haude plouch ende wat ander haut 0.3.5
een heechde 0.2.0
een leere 0.7.2
een coorenmuecken (korenmaat) 0.3.6

Dieren.

een bruyn ruynpeerdt 10.12.0
een swarte coebeeste 5.11.0
een roo coebeeste 4.5.0
een grijsde veerse 4.15.0
een swart calf 1.14.2
een swijn 2.15.0
een grijsde coe 7.1.0
een grijsde coebeeste 5.10.0
een swarte coebeeste 5.0.0
een grijsde calf 1.6.8
een grijsde calf 0.13.4

Voertuigen.

eene waeghewijtte (wagenhuif) 0.4.6

eenen hauden waeghen 1.10.0
een waeghencas (wagenbak) 0.17.0
eenen achterwaeghene 2.14.2
eenen voorwaeghene 1.15.10
eenen waeghenswynghede 0.2.10
eenen cas 0.3 - 0.5.0

Hout.

L (vijftig) rijshaut (takken en twijgen) 0.8.6 - 0.10.0
drij hauten pertsen (staken) 0.6.0
wat haut wesende wulghenblocken 0.2.0
wat prondelynghe (afval) van haut 0.2.6
wat fasceel haut (dik knuppelhout) 0.2.2 - 0.2.8
wat hautbondynghe (bundelhout) 0.2.0
noch wat haudt wesende een haude gotte (goot) ende eenen block 0.4.0
noch blocken 0.3.3 - 0.4.6

Gewassen.

vier banden vlas 0.4.6
L herrewet stro 0.5.6 - 0.9.0
Ic (honderd) havere 0.13.2 - 0.13.8
eenen leghbondynck hoy 1.4.0 - 1.8.0
L havere 0.8.0 - 0.11.7
wat vlas 0.3.9 - 0.7.2

De totale opbrengst van de openbare verkoping bedroeg circa 130 ponden groten vlaams. Dit bedrag vertegenwoordigde nagenoeg de waarde van 13 paarden of 26 koeien.

Kopers.

Er waren 80 kopers die één of meer loten kochten. Onder hen bevonden zich de 6 zonen Martens: Jan, Stoffel, Pieter, Gheeraert, Jaecques en Guilliams, evenals de schoonzonen Marten Rootsaert en Arent Van Wassenhove die met Vyntjen Martens gehuwd was. Gezamenlijk kochten ze ongeveer een kwart van de opgeroepen loten, waaronder het paard, twee koeien, een kalf en het zwijn. Volgens het *ghebruyckboek* van Hansbeke dd. ca. 1640 (3) pachtten Gheeraert Martens en Arent Van Wassenhove toen samen het kasteelgoed met bijhorende partijen land, meers en bos.

Bekaert Lieven
Braet Gheeraert
Braet Jan
Bruyssens Jan
Buyssens Cornelis

Causmacker Mailhart
Claeys Gillis
Claeys Marten
Corme Jan

De Backere Gillis
De Backere Vincent
De Bock Lauwerys
De Cuyper Heinderick
De Meyere Baudewijn
De Meyere Pieter
De Puyt Lieven
De Schaepere Lauwerys
De Sutter Joos
De Weert Pieter
De Wispelare Chaerles
De Witte Adriaen
Doorvelt Joorys
Du Pré Walraud
Duyme Jan

Falins Jan

Gheluck Pieter
Ghyssels Jan
Goethals Joorys

Hanssens Joos
Hertschap Chaerles
Hinghels Caerel

Keersse Nicolaes

Lefebure Martin
Lievens Gillis
Lievens Jan

Manaut Aberham
Manaut Baudewyn
Martens Adriaen
Martens Christoffel
Martens Gheeraert
Martens Guilliamme
Martens Jaecques
Martens Jan
Martens Pieter
Morthier Lieven
Mortier Jan
Queckelbuere Elisabet
Roeyens Christoffel
Rootsaert Baudewyn
Rootsaert Marten

Slock Gillis
Snauwaert Jan
Snouck Pieter
Stofferis Pieter Thys Philip

Van Buere Marten
Van Daele Maurus
Vanden Bossche Thobias
Vanden Driessche Joorys
Vande Putte Joos
Vande Walle Adrian
Van Hooteghem Chaerles
Van Hulle Gillis
Van Kerrebrouck Pieter
Van Maldeghem Jan
Van Moerbeke Vincent
Van Nevele Lucas
Van Pamele Gheeraert

Van Pamele Gheeraert
Van Renterghem Jan
Van Wassenhove Arent
Van Wassenhove Lieven
Van Wassenhove Pieter
Verhelst Gillis

Versluys Philip
Vreven Antoon
Weymaer Nicolaes
Wieme Adriaen
Wille Lievyne
Willems Jan

Wittewrongel Francois

Borgen.

Een 60-tal loten werden verkocht voor een biedprijs groter dan 8 schellingen. De kopers van deze loten dienden een borg aan te duiden. Volgende personen stelden zich borg voor één of meer kopen.

Anthonis Pieter
Braet Jan
Braet Gheert
De Weerd Pieter
Dhert Jan
Ghysels Jan
Lievens Jan
Manaut Baudewyn
Manaut Baudewyn
Martens Gheeraert
Martens Jacques
Martens Jacques fs Jacques
Martens Jan
Van Hofackere Jan
Van Hove Gillis
Van Hulle Jan
Van Hulle Jan
Van Maldeghem Marten
Van Maldeghem Marten
Van Maldeghem Marten
Willems Jan
Willems Jan
Willems Jan

voor Jan Braet
voor Jan Van Maldeghem
voor Gillis Verhelst
voor Gillis De Backere
voor Jan Lievens
voor Joorys Vanden Driessche
voor Pieter Van Wassenhove
voor Chaerles De Wispelaere
voor Aberham Manaut
voor Christoffel Roeyens
voor Gillis Lievens
voor Jan Snauwaert
voor Lievyne Wille
voor Caerel Hinghels
voor Pieter De Weerd
voor Maurus Van Daele
voor Lucas Van Nevele
voor Jan Braet
voor Vincent De Backere
voor Adriaen Vande Walle
voor Heinderick De Cuyper
voor Jan Ghyssele
voor Adriaen Wieme

Wittewrongel Daniel	voor Jonker Jan Falins
Voor de volgende kopers werden geen borgen vernoemd:	
Claeys Gillis	Martens Jan
De Bock Lauwerys	Martens Pieter
Doorvelt Joorys	Van Hulle Gilis
Hanssens Joos	Van Wassenhove Arent
Martens Christoffel	Vreven Antoon
Martens Gheeraert	Weymaer Nicolae
Martens Jaecques	Wittewrongel Frans

De genaamden Martens en Arent Van Wassenhove waren als gerechtigden in het sterfhuis blijkbaar van borg vrijgesteld. Gillis Van Hulle en Nicolaes Weymaer betaalden hun koopsom contant. Voor Antoon Vreven, pastoor te Ursel, werd wellicht een uitzondering gemaakt. Voor de overigen, waaronder Joos Hanssens uit Nevele en Joorys Doorvelt uit Bellem, gold misschien één of andere reden tot vrijstelling.

Nabeschouwingen.

De *liassen van condities* van openbare verkopeningen zijn interessante archivalia die tot nog toe door heem- en familiekundigen betrekkelijk weinig onderzocht werden.

Evenals de staten van goed geven ze, benevens specifieke verkoopsvoorwaarden, een opsomming van meubelen, huishoudelijk gerei, klein alaam, landbouwwerktuigen, klederen, enz. afkomstig uit het sterfhuis. Wat meer is, men vindt in deze veilcondities de effectieve waarde van elk verkochte lot afzonderlijk, waar de staat van goed enkel een globale schatting van de inboedel vooropstelt.

Op zichzelf is de naamlijst van personen, die men in deze bundels aantreft, steeds waardevol vooral als ze dateert uit een periode toen er nog geen parochieregisters bestonden of werden bijgehouden. Ze is immers een eigentijdse rol, weliswaar onvolledig, van gezinshoofden van de parochie want de vernoemde kopers, evenals de borgen, waren meestal inwoners, enkele uitzonderingen daargelaten.

De familievorsers vindt misschien een onbekende voorouder, die zich borg

stelde of koper was. Het "koopje" dat hij er deed is een pittig detail dat het noteren waard is. Als borg was hij in ieder geval een solvabele inwoner, en stond wellicht in een bijzondere relatie tegenover de koper: familielid, verwante, gebuur, vriend.

Aangezien van de erfgerechtigden in het sterfhuis vanzelfsprekend geen borgstelling geëist werd, kan tenslotte onder degenen die van borg vrijgesteld waren een onverwacht familielid schuilgaan.

Albert MARTENS, Gent

Noten.

- (1) A.MARTENS, *Jaecques Martens, bailliu vanden hove, heerlicheide ende vierschaere van Hansbeke (1602-1618)*, in *Het Land van Nevele*, jg. XVII (1986), afl. 1, blz. 60-74.
- (2) Rijksarchief Gent, fonds Oud Hansbeke, bundel 127, liassen van conditien.
- (3) RAG, fds Oud Hansbeke, register 5A.

STEUNENDE LEDEN

Braet A., Erembodegem
Graaf de Bousies-Borluut, Hansbeke
De Pauw A., Nevele
Lemey J., Gent
Speekaert A., Brugge
Van Welden M., Etikhove
Verhaege H., Merendree
Wannyn J., Nevele

**"HET LAND VAN NEVELE" 1991, JAARGANG XXII,
INHOUDSANALYSE.**

- BOLLAERT, (A.),**
Klachten en inbeslagnemingen te Poesele tussen 1685 en 1794, blz. 179-185.
- BOLLAERT, (A.),**
Zilveren aardbeien te Landegem, blz. 293-329.
- JANSSENS, (A.),**
H.Mauritius, kerkpatroon van Nevele, blz. 3-39.
- JANSSENS, (A.),**
Kruisen langs de wegen (II): Beelaerts kruis, blz. 79-82.
- JANSSENS, (A.),**
Vijftig jaar geleden: Maken van hoevekaas tijdens de tweede wereldoorlog, blz. 83-84.
- JANSSENS, (A.),**
Een Meigems smeekschrift, blz. 96.
- JANSSENS, (A.),**
Het zuivelcentrum te Baarle, blz. 100.
- JANSSENS, (A.),**
De schuttersmaatschappij St.-Sebastiaan van Meigem, blz. 113-127.
- JANSSENS, (A.),**
Zanten in Nevelse documenten (I): Ontfang boeck van de kercke van Nevel van de jaeren 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, blz. 128-154.
- JANSSENS, (A.),**
Een Lovaert-orgel te Oudenaarde, blz. 170-174.
- JANSSENS, (A.),**
Zanten in Nevelse documenten (II): Kerkelijk bezit vanaf 1520 tot 1753 te Nevele, blz. 196-198.
- LUYSSAERT, (J.),**
Gemeentelijke vrijwillige brandweer Nevele. Een terugblik, blz. 334-337.
- MALDEGHEM, (A. Van),**
Oorlogsbelevissen 1914-'18 en 1940, blz. 269-292.
- MARTENS, (A.),**
De oudste kerkrekeningen van Hansbeke, blz. 40-54.
- MARTENS, (A.),**
Pachters van de Sint-Pieterstienden te Hansbeke in de 16e, 17e en 18e

- eeuw, blz. 55-68.
- MARTENS, (A.),
Verbouwings- en herstellingswerken aan de pastorie te Merendree,
anno 1878, blz. 69-78.
- MARTENS, (A.),
Inkomsten en lasten van kerk en pastorie te Hansbeke, anno 1786, blz.
155-159
- MARTENS, (A.),
Uit het 19e-eeuwse kerkarchief van Merendree, blz. 162-169.
- MARTENS, (A.),
Minnelijke schikking tussen de heer van de heerlijkheid van Hansbeke
en de plaatselijke pastoor, anno 1784, blz. 175-178.
- MARTENS, (A.),
Aanvullende gegevens over enkele 19e-eeuwse kunstschaten in de
kerk van Merendree, blz. 191-195.
- MARTENS, (A.),
Plaatsen van een nieuw Sint-Pietersaltaar in de kerk van Hansbeke,
blz. 221-226.
- MARTENS, (A.),
Uit het eigentijdse kerkarchief van Merendree, blz. 227-238.
- MARTENS, (A.),
Oude en nieuwe klokken van de Sint-Petrus- en Pauluskerk te
Hansbeke, blz. 246-263.
- MARTENS, (A.),
Uit het oude fotoalbum: Een klasfoto te Landegem, blz. 264-265.
- MARTENS, (A.),
Uit het oude fotoalbum: Voetbalclub Eendracht te Hansbeke, anno
1920, blz. 332, 333.
- MESSEM, (J. Van),
Vijftig jaar geleden: J. Van Messem krijgsgevangen genomen en gered
te Nevele, blz. 85-89.
- MESTDACH, (A.),
Vijftig jaar geleden: Winterhulp in Poesele, blz. 160, 161.
- NEYT, (L.),
Overzicht van bestaande kaarten en plattegronden van Merendree uit
de 18e en 19e eeuw, blz. 199-220.
- NEYT, (L.),
Het Aerdeken te Merendree, blz. 239-242.

REDACTIE,

Mensen uit ons heem (VI): de Poeselse beeldhouwer Blondijn van Haver. Rechtzetting, blz. 101.

REDACTIE,

Mensen van Toen, familiekundig tijdschrift, blz. 330-332.

REDACTIE,

Molens in het Land van Nevele, blz. 343-355.

STROBBE, (A.),

Sprekende steen in Poeke, blz. 91-95.

Verslagen, blz. 102-107, 186, 340, 341

Boekbeoordelingen

CROMPVOETS H. en DAMS A.,

Het dialectenboek. Kroesels op de bozzem, Waalre, 1991, 200 blz.
(VAN DE CASTEELE J.), blz. 338-339.

K.DE GROOTE, Landegem

VERSLAG

Zondag 13 oktober 1991 bezoek aan het museum Rietgaverstede te Nevele en aan de speciale tentoonstelling "De brandweer van Nevele". Eénenvijftig aanwezigen.

Op 13 augustus 1991 bereikte ons bestuurslid Daniël D'Hooge, luitenant-bevelhebber van de Nevelse brandweer de leeftijdsgrens en verliet na meer dan 31 jaar dienst het korps.

Dit was voor Antoine Janssens, conservator van het museum Rietgaverstede en zelf erebevelhebber van de Nevelse brandweer, de aanleiding om een speciale tentoonstelling op te bouwen over de geschiedenis van het Nevelse korps.

Zichtbaar in zijn nopjes heette conservator A.Janssens de meer dan vijftig bezoekers welkom. Hij leidde ons eerst door de tentoonstelling over de Nevelse brandweer. Chronologisch en overzichtelijk kreeg de nieuwsgierige bezoeker aan de hand van vele tientallen, soms zeldzame foto's, een duidelijk beeld over de groei en het wel en wee van de Nevelse brandweer. In zijn manier van tentoonstellen vindt men in A.Janssens nog steeds de nauwkeurige plaatselijke krantenverslaggever. Bij deze tentoonstelling verzorgde de heemkundige kring "Het Land van Nevele" een puike catalogus.

Over de binnenkoer, waar o.m. een bootje uit de Tweede Wereldoorlog veel bekijks kreeg, trok het gezelschap naar het heemkundig museum. Ook al heb ik in de voorbije twintig jaar het museum al tientallen keren bezocht, nog steeds wordt mijn nieuwsgierigheid geprikkeld door de overvloed en de overdaad aan voorwerpen uit een ver of nabij verleden.

Woorden schieten tekort om het museum "Rietgaverstede" te beschrijven. Je moet het gezien hebben. Na een winterschoonmaak opent "Rietgaverstede" in de lente van 1992 weer zijn deuren.

J.L.

Voorzitter

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9850 MERENDREE

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9880 LOTENHULLE

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heistestraat 45
9850 LANDEGEM

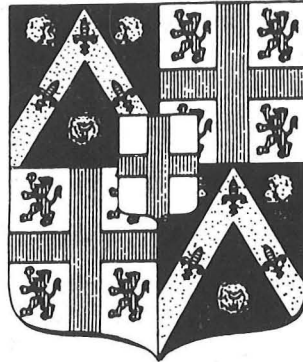
Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 POESELE

Bestuursleden

Irène BUYSSSE, Knokstraat 12, 9880 Poeke
Yvonne DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
Daniël D'HOOGE, Langemunt 58, 9850 Nevele
Dirk HEYNSENS, Bovenstraat 12, 9850 Landegem
Antoine JANSSENS, A.C. Van der Cruyssenstraat 60, 9850 Nevele
Albert MARTENS, Spinmolenplein 263, 9000 Gent
Marcel MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
Guido SCHAECK, Vosselarestaat 16, 9850 Landegem
Jozef VAN DE CASTEELE, Rodenbachstr. 74, 9040 St.-Amandsberg
Eddy VERSTRAETE, Doornbosstraat 1, 9850 Hansbeke

HEEMKUNDIGE KRING

"HET LAND VAN NEVELE"